

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

KOHTI UUTTA KOULUA

Seurantatutkimus kolmen päijäthämäläisen koulun
muutosprosessista

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Tiina Kannisto

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala

KANNISTO, TIINA

Kohti uutta koulua
Seurantatutkimus kolmen päijät-
hämäläisen koulun muutosprosessista

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö,
46 sivua, 10 liitesivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Päijät-Hämeessä sijaitseva Rakokiven koulu oli keväällä 2011 muutoksen edessä. Vuonna 1979 rakennettu koulu sai syksyllä 2011 paljon uusia oppilaita, kun neljä uutta erityisluokkaa kahdesta muusta kunnan koulusta muutti samaan kouluun. Koulu otti myös käyttöön kansalaisopiston rakennuksen, joka sijaitsee koulun vieressä.

Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoitus oli seurata ja havainnoida koulun muutosprosessia ja olla mukana toteuttamassa sitä. Tavoitteena oli saada oppilaat osallisiksi koulupäivänsä ja uuden koulunsa suunnitteluun. Oppilaiden mielipiteitä kuultiin kyselylomakkeen avulla. Toisena tavoitteena oli kuulla kaikkien kolmen koulun henkilökuntaa SWOT-analyysin avulla. Analyysin tarkoitus oli kartoittaa henkilökunnan työyhteisöissään kokemia heikkouksia, vahvuuksia, mahdollisuuksia ja uhkia uutta koulua ajatellen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin paikan päällä Rakokiven koulussa. Rakokiven koulun rehtoria haastateltiin henkilökohtaisesti. Tutkimusaineistoa saatiin myös vierailemalla aikaisemmin yhdistyneessä koulussa. Koulun rehtoria haastateltiin muutosprosessin sujumisesta ja toteutumisesta heidän koulussaan.

Hanke käynnistyi syksyllä 2010. Työryhmään kuuluivat lisäksi toinen erityisopettaja ja Rakokiven koulun rehtori. Kunta antoi raamit rahankäyttöön, mutta muuten työryhmä sai melko vapaasti toteuttaa näkemyksiään. Uuden koulun aikaansaamisesta kuuluu kiitos kaikkien kolmen koulun henkilökunnalle.

Elokuussa 2011 prosessi oli loppusuoralla ja uudet oppilaat saapuivat kouluun. Uusi rakennus otettiin käyttöön, vaikka pihat olivat vielä kesken. Oppilaat toivoivat kyselyssä pihalle lisää leikkivälineitä. Osa leikkivälineistä oli elokuussa asennettu paikoilleen, joten heidän osallisuutensa muutosprosessissa toteutui. SWOT-analyysin tuloksista käytäntöön otettiin heti mm. viikon yhteiset aamukokoukset.

Avainsanat: eriyttäminen, HOJKS, inkluusio, integraatio, SWOT-analyysi.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KANNISTO TIINA: Towards a new school.
Tracking and monitoring three schools in Päijät-Häme
in their process of change

Bachelor's Thesis in Social Services, Option in social pedagogy for work with
children and young people. 46 pages, 10 appendices

Autumn 2011

ABSTRACT

Rakokivi-school in Päijät-Häme was going through a transition in spring 2010. The school was built in 1979. In the autumn 2011, four more special-education classes from other schools in Päijät-Häme moved to Rakokivi-school. Rakokivi-school also had an extra building in use from the adult education center which is situated next to the school itself.

This thesis is implemented in a functional way with the intent of monitoring, observing as well as being involved in implementing it. The purpose was to get the students involved in designing their new school as well as their school days. The opinions of the students were collected with the aid of questionnaires. The second goal was to get feedback from the staff of the three schools with the aid of SWOT-analysis method. The purpose of this analysis was to map the weaknesses, strengths possibilities and threats of their work environment especially in regards to the new school.

The material for this research was collected on site in Rakokivi-school. The principal was interviewed personally. Some of the research material was also collected during visits to a school that has gone through a similar merging in the past. The principal of this school was interviewed regarding their change process and its realisation in their school.

In addition to myself, the working group consisted of another special education teacher and the principal of Rakokivi school. We got our financial framework from Nastola municipality but in all other ways the working group was given quite a free rein to fulfil our views. The full recognition for creating this new school belongs to the staff of all three schools.

In August 2011 the process approached its conclusion and the new pupils arrived at the school. The new building was taken into use even though some of the work in the yard was not finished yet. It was the wish of the students to get more play equipment and devices in the yard. Some of this new equipment had been installed so this part of the process was accomplished. Based on the results of the SWOT-analysis, the weekly morning meeting among other things were immediately implemented. Keywords: ability grouping, personal school-curriculum, inclusion, integration, SWOT-analysis.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TYÖN TAVOITTEET JA PROSESSIN VAIHEET	3
2.1	Työn tavoitteet ja prosessin vaiheet	3
2.2	Työn rakenne ja aikataulu	4
3	RAKOKIVEN KOULU ENNEN JA NYT	5
3.1	Koulun historiaa	5
3.2	Rakokiven koulu vuonna 2010	6
3.3	Nastolan kunta ja kouluverkko	7
4	MUUTOSPROSESSIN VAIHEITA	8
4.1	Prosessi käynnistyy	8
4.2	Oppilaiden toiveita uudesta koulusta	9
4.3	Pihasuunnitelma	10
4.4	Naapureiden kuuleminen	13
4.5	Yhteiset veso-päivät	14
4.6	Tutkimustuloksia, SWOT-analyysi	16
5	KOULU YHTEISÖLLISENÄ TEKIJÄNÄ	19
5.1	Koulu kasvuympäristönä ennen ja nyt	21
5.2	Haasteita ja uhkia uudelle koululle	22
5.3	Oppimisen ja hyvinvoinnin keskus	23
5.4	Oppilaan ja opettajan vuorovaikutustaitoja	26
5.5	Vanhempien merkitys kouluyhteisössä	27
6	HYVÄ UUSI OPPIMISYMPÄRISTÖ	29
6.1	Haasteita, vaatimuksia ja tarpeita	29
6.2	Turvallinen koulu	31
6.3	Uusi perusopetuslaki ja opetusryhmien koko	33

7	UUDEN KOULUN ALKUMETRIT	35
7.1	Aloituskokous	35
7.2	Hetki ennen uuden koulun alkamista	36
7.3	Integrointi ja inklusio uudessa koulussa	37
7.4	Tunnelmia uuden koulun alkaessa	38
8	PROJEKTIN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI	39
8.1	Oppilaskyselyn tuloksia elokuulta 2011	39
8.2	Vierailu Kiveriön koulussa	40
8.3	Tavoitteiden saavuttaminen	41
8.4	Loppurefleksointia	42
8.5	Eettisyys ja jatkotutkimus	43
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Nastolassa sijaitseva Rakokiven koulu valmistui syksyllä 1979, jolloin olin yhdeksän vuotias ja menin kolmannelle luokalle. Olen etsinyt pihalta ensimmäisenä vuonna istutettua puuta, mutta sitä ei enää ole. Muistan koulun suuren koon olleen aluksi hämmentävää. Oma luokka ja solu tulivat kuitenkin pian tutuksi.

Kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 1988, ylioppilaskirjoitusten jälkeen, olin Rakokiven koulussa sijaisena joitakin päiviä. Tuolloin en vielä suunnitellut hakeutuvani opettajankoulutukseen. Kyseessä oli lähinnä kokeilu.

Lukuvuonna 2010 - 2011 Rakokiven koulu on uusien haasteiden edessä. Kouluun on muuttamassa neljä uutta erityisluokkaa. Kaksi pienempää kunnassa sijaitsevaa erityiskoulua siirtyy Rakokiven kouluun syksyllä 2011.

Ennen uuden koulun aloittamista, on edessä vielä paljon tehtävää. Koulun tilat ja piha-alue täytyy suunnitella uudelleen, jotta ne palvelisivat mahdollisimman hyvin sekä uusia, että vanhoja käyttäjiään. Jotta tässä onnistuttaisiin, kolmen koulun henkilökunnan kesken pidettiin kevään 2011 aikana monia suunnittelukokouksia. Näissä pyrittiin ottamaan huomioon kaikkien yhteiseen kouluun muuttavien työyhteisöjen tarpeet.

Uuden rakennuksen myötä kouluun saadaan lisää paljon kaivattuja eriyttämistiloja. Oppilaat odottavat varmasti eniten uusia leikkivälineitä koulun pihaan. Tämä selvisi myös tekemässäni oppilaiden kyselytutkimuksesta keväällä 2011.

Opinnäytetyöni tavoite on olla mukana suunnittelemassa uutta ja toimivaa Rakokiven koulua. Tavoitteeseen sisältyy toimiminen moniammatillisessa yhteistyössä projektissa mukana olevien tahojen kanssa.

Kaikkien mukana toimivien tahojen pyrkimyksenä on projektin myötä huomioida monipuolisesti kolmen eri työyhteisön tarpeita toimivan uuden koulun aikaansaamiseksi.

Kirjassaan Hyvä oppimisympäristö, Maarika Piispanen (2008) kertoo siitä, miten tulevaisuuden koulun ja tulevaisuuskasvatuksen ensisijainen tavoite olisikin pyrkiä entistä tasa-arvoisempaan, oikeudenmukaisempaan ja kaikkien hyvinvointia edistävään kehitykseen. Piispanen kysyy myös, millaiseksi koulun pitäisi muuttua ja millainen olisi oikeanlainen tulevaisuuden koulu? Hänen mukaansa keskeinen kysymys on se, voimmeko olla varmoja, että tänään tulevaisuuteen valmistettu koulu olisi toimiva koulu vielä muutaman vuoden kuluttua? (Piispanen, 2008, 84 - 85.)

Millaiset tiedot, taidot ja valmiudet olisivat siis tärkeitä tulevaisuuden nuorelle? Piispanen mukaan kasvatustavoitteissa olisi hyvä huomioida yksilökeskeinen tarkastelutapa. Tavoitteisiin kuuluisivat myös terveen itsetunnon ja yksilön kehittäminen, sekä kasvatusta yhteisöllisyyteen ja vastuulliseen ympäristössä toimimiseen. Kun yksilö tuntee vastuuta itsestään ja toisistaan, hänen kokonaisvaltainen ymmärtämisensä ympäristöä ja itseään kohtaan kehittyy. (Piispanen, 2008, 85.)

Piispanen edellä kuvatut tavoitteet tuntuvat todella tarpeelliselta tämän päivän koulumaailmaan. Miten näitä taitoja sitten voitaisiin kehittää? Kohdassa 5.1 mainitaan lisää tapoja ja ohjelmia, joilla kouluissa opetellaan esim. sosiaalisuutta ja toisen huomioonottamista.

Uudessa koulurakennuksessa toimii iltpäivisin ja iltaisin kansalaisopiston eri ryhmiä. Talossa käy siis opiskelijoita vauvasta vaariin. Nämä ryhmät toimivat suurimmaksi osaksi silloin, kun koululaiset eivät ole paikalla.

Millaisen uuden koulun saamme ja onko ennakkovalmisteluista ja -suunnittelusta ollut apua, sen näyttää tulevaisuus. Elokuun alussa 2011 odoteltiin uuden, koulukäyttöön otettavan rakennuksen käyttöönottotarkastusta. Tämän jälkeen alkaisi tavaroiden siirtäminen uusiin tiloihin. Sitten odotellaankin seuraavaksi elokuun 16. päivää, jolloin koulut alkavat ja uudet, sekä vanhat oppilaat ottavat koulun haltuunsa.

2 TYÖN TAVOITTEET JA PROSESSIN VAIHEET

2.1 Työn tavoitteet ja prosessin vaiheet

Työn tarkoitus oli seurata ja havainnoida koulun muutosprosessia ja olla mukana toteuttamassa sitä. Tarkoitus oli myös saada oppilaat osallisiksi koulupäivänsä ja uuden koulunsa suunnitteluun.

Työni tavoitteet:

*Asetin opinnäytetyölleni tavoitteeksi saada oppilaiden äänen kuuluviin muutosprosessissa.

*Toisena tavoitteena oli kuulla kaikkien kolmen koulun henkilökuntaa SWOT-analyysin avulla. Analyysin tarkoitus oli kartoittaa henkilökunnan työyhteisöisään kokemia heikkouksia, vahvuuksia, mahdollisuuksia ja uhkia uutta koulua ajatellen. Tällä keinolla pyrin löytämään yhdistymisprosessin kriittiset kohdat.

Prosessin vaiheita:

- Rakokiven koulun historian ja nykypäivän kartoittaminen
- Nykyisen piha-alueen tarkastus, uuden pihan suunnittelu
- Rakokiven koulun 3. ja 5. luokkalaisten haastattelu kyselylomakkeen avulla.
- Kolmen koulun opettajien mielipiteen kuuleminen SWOT-analyysin avulla.
- Vierailukäynti aiemmin yhdistyneessä koulussa
- Hyvän uuden oppimisympäristön suunnittelu yhteistyössä työparin ja koulujen henkilökunnan kanssa
- Toimiminen yhteistyössä projektissa mukana olevien tahojen kanssa
- Projektissa eteneminen suunnitellun aikataulun mukaisesti

Aluksi pidin tavoitteenani haastatella kaikkien koulujen oppilaita, opettajia ja rehtoreita. Aioin myös vierailla useammilla yhdistyneillä kouluilla. Pian huomasin, että minun oli rajattava ja karsittava hieman suunnitelmaani. Työmäärästä olisi kaikkien haastattelujen ja vierailujen takia tullut liian suuri.

2.2 Työn rakenne ja aikataulu

Työni on muodoltaan toiminnallinen opinnäytetyö. Päädyin tähän muotoon suunnitteluvaiheessa, kun selvisi että teen projektin yhteydessä samalla viimeisen harjoittelun. Olen osallistunut yhdistymisprojektiin yhdessä varsinaisen suunnittelutiimin kanssa. Suunnittelun lisäksi raportoin työssäni projektin etenemistä ja sen vaihteita.

Toiminnallisen opinnäytetyön raporttina on teksti, joka kertoo mitä, miksi ja miten työ on tehty. Siitä selviää myös millainen työprosessi on ollut, sekä millaisiin johtopäätöksiin ja tuloksiin on päädytty. Lähtökohtana toiminnallisissa töissä ei ole vastausten vertailukelpoisuus vaan se, miten vastaukset suuntaavat sisältöä. (Vilkka & Airaksinen 2003, 60 – 65.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisten menetelmien käyttäminen ei ole välttämätöntä. Olen kuitenkin käyttänyt tutkimuksessani laadullisen tutkimuksen menetelmiä aineiston keräämiseen. Valitsin oppilaiden tiedonkeruumenetelmäksi kyselylomakkeen, koska sen avulla voidaan kerätä runsaasti tietoa tehokkaasti ja silti anonymisti. Rakokiven koulun rehtori myönsi tutkimusluvan oppilaskyselylle. Kysyin lisäksi luvan myös oppilaiden vanhemmilta. Rehtoreita haastattelin henkilökohtaisesti.

Projektin ja työn eteneminen on riippunut lisäksi monesta muusta tekijästä. Veso-koulutuspäivät ovat tuoneet työyhteisöjä lähemmäksi toisiaan. Ne ovat samalla havainnollistaneet ja konkretisoineet kaikille sitä, mikä tulee olemaan lähtötilanne elokuussa 2011, kun yhdistyminen tapahtuu ja uusi koulu aloittaa toimintansa.

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun ja prosessin seuraamisen syyskuussa 2010. Matkan varrella ei ollut vielä selvää, pääseekö uusi koulu alkuun syksyllä 2011. Kaikki kävi lopulta hyvin ja luokkia alettiin muuttaa uuteen rakennukseen 10.8. Kun koulut alkoivat 16.8., oli pihaja ja muutamien luokkien viimeistelyjä lukuun ottamatta kaikki valmista.

3 RAKOKIVEN KOULU ENNEN JA NYT

3.1 Koulun historiaa

Rakokiven koulu valmistui vuonna 1979. Se sijaitsee Nastolassa, Päijät-Hämeessä. Koulussa on 19 luokkaa, liikuntasali, 2 ruokasalia, opettajanhuone, kirjasto ja auditorio. Koulun viereisessä rakennuksessa sijaitsee kunnan pääkirjasto. Koulun sivulla sijaitsee kansalaisopiston rakennus, josta tulee nyt toinen koulurakennus.

Koulussa työskenteli syksyllä 2010 vielä kaksi opettajaa, jotka olivat olleet koulussa koko sen historian ajan koulun valmistumisesta lähtien. Haastattelin jouluna 2010 eläkkeelle jäänyttä luokanopettajaa Vieno Metsä-Jaakkola-Tommista ja kyseilin koulun historiasta. Hän kertoi, että alkuaikoina luokat olivat suuria. Lähes joka luokassa oli noin 30 oppilasta, koska alueelle rakennettiin paljon uusia taloja. Eri-tyisoppilaita ei ollut, kaikki opiskelivat samoissa luokissa. Yksi erityisopettaja hoiti puhe- ja lukiopetusta. Koulunkäyntiavustajia ei ollut vielä 70- ja 80-luvulla ainakaan Rakokiven koulussa

Metsä-Jaakkola-Tomminen kertoi, että koulun alkuaikoina yksi luokkatila oli kalustettu satuluokaksi. Siellä käytiin mm. harjoittelemassa näytelmiä ja lukemassa satuja. Rakokiven koulun valmistuessa rehtorina toimi Ilkka Puikkonen. Hänen jäätyään eläkkeelle rehtorina jatkoi Esko Turkka ja hänen jälkeensä Marja-Terttu Nousiainen. Koulun nykyinen rehtori on Ari Misukka.

Suurimpana erona nykyiseen kouluun verrattuna Metsä-Jaakkola-Tomminen muistelee, että oppilaat olivat rauhallisempia, kuin nykyään. Järjestys- ja kurinpitotoimia ei tarvinnut miettiä yhtä paljon, kuin tänä päivänä.

3.2 Rakokiven koulu vuonna 2010

Syksyllä 2010 koulussa oli 15 luokkaa, joista 12 yleispuolen luokkia ja 3 erityisopetuksen pienryhmiä. Koulussa oli syksyllä 2010 oppilaita yhteensä 240. Koulun henkilökuntaa: 12 luokanopettajaa, 4 erityisopettajaa, 7 koulunkäyntiavustajaa, englannin opettaja ja rehtori.

Koulu on jaettu neljään eri soluun. A, B, C ja D-soluissa on kussakin 4 luokkatilaa. Eriyttämistiloja ei juuri ole. Tämä on ollut puute varsinkin pienryhmien oppilaita ajatellen. B-solun entistä varastotilaa käytetään eriyttämistilana. Toisena tilana toimii ruokasalien välissä oleva kirjasto. Lisäksi eriyttämistilana käytetään tyhjiä luokkatiloja ja ruokalaa.

Koulun tilat ovat kovassa käytössä myös kouluajan ulkopuolella. Monissa luokkatiloissa pidetään iltaisin Wellamo-opiston erilaisia tunteja ja kursseja. Koululla kokoontuu mm. monta kuoroa. Musiikkiluokassa pidetään pianotunteja ja musiikin teoriaa musiikkikoulun oppilaille. Auditoriossa harjoitellaan nuorisoteatterin esityksiä ja liikuntasalissa on iltaisin erilaisia jumpparyhmiä yms.

Itse toimin koulussa erityisluokanopettajana. Luokassani työparinani toimii yksi kokoaikainen koulunkäyntiavustaja. Kyseisenä lukuvuonna minulla oli 3 - 4 luokan oppilaista koostuva 10 oppilaan pienryhmä.

3.3 Nastolan kunta ja kouluverkko

Nastolan kunnassa on noin 15 000 asukasta. Kunnassa asutus ja luonnonläheisyys muodostavat sopusointuisen kokonaisuuden. Nastolan kunta on ns. nauhataajama, jonka suurimpina osina ovat Lahdesta tullessa Villähde, Kirkonkylä, Rakokivi ja Uusikylä.

Tunnusomaista Nastolalle ovat Salpausselkä, metsät ja monet järvet. Kunnassa on erinomaiset mahdollisuudet harrastaa liikuntaa kaikkina vuodenaikoina.

Tämän mahdollistaa mm. Pajulahden urheilukeskus ja sen lähiympäristö. Nastolan kunnanjohtaja on Pauli Syyrakki.

Nastolassa oli lukuvuonna 2010 - 2011 kymmenen alakoulua. Suurimmalla alakoululla oli oppilaita n.241 ja pienimmällä n.39. Yläkouluja on kaksi. Lisäksi kunnassa on Koulutuskeskus Salpauksen lukiokoulutus. Salpauksen yksikössä voi suorittaa myös ammatillisia opintoja.

Muutama pienempi n.40 oppilaan kyläkoulu on ollut lakkautusuhan alla jo muutamana vuoden ajan. Lukuvuodesta 2011 - 2012 alkaen näiden koulujen opettajamäärää on suunniteltu vähennettävän kolmesta kahteen.

Villähteen suunta Nastolassa on suuren uudisrakentamisen aluetta. Tähän on syynä runsas tonttitarjonta, hyvät palvelut, yhteydet moottoriliikennetielle ja Lahden läheisyys. Villähteen alueen kahdella alakoululla on keskimääräistä suuremmat luokkakoot, kuin kunnan muissa kouluissa. Villähteen alueelle ollaan rakentamassa parhaillaan toista päiväkotia, joka avaa ovensa elokuussa 2011.

4 MUUTOSPROSESSIN VAIHEITA

4.1 Prosessi käynnistyy

Haastattelin Rakokiven koulun rehtoria Ari Misukkaa elokuussa 2011. Koulut olivat alkamassa seuraavalla viikolla. Misukka kertoi, että hän oli kuullut ensimmäisen kerran tulevasta koulujen yhdistymisestä ja muutosprosessista pari vuotta sitten. Tällöin asia oli tullut esille sivulauseessa. Hän oli ajatellut asiasta kuultuaan, että lisää työtä on siis luvassa.

Hankkeeseen palkattiin n. vuosi sitten erityisopetuksen suunnittelija, joka veti muutoshanketta. Tätä päätöstä Misukka pitää hyvänä ratkaisuna. Suunnittelijana projektissa on toiminut erityisluokanopettaja Nina Rauhala.

Haasteellisimpana asiana uudessa Rakokiven koulussa Misukka pitää arjen pyörittämistä kahden talon välillä. Eniten hän odottaa synergiaa, erityisopetuksen ja yleisopetuksen lähentymistä toisiinsa. Rehtori Misukka toivoo, että oppilaat sopeutuisivat hyvin puolin ja toisin. Haasteellisempaa sopeutuminen on niille, jotka tulevat pienestä koulusta, Misukka toteaa.

Erityisoppilaat huomioidaan uudessa koulussa mm. siten, että heidän luokkansa on sijoitettu ikätovereiden kanssa samaan soluun. Pihoille pyritään saamaan lisää tekemistä uusien pihavälineiden avulla. Osa välineistä on jo paikoillaan, osa tulee myöhemmin.

Uuden koulun työyhteisöä tutustutetaan toisiinsa työnohjauksen merkeissä lukuvuoden 2011 - 2012 aikana. Myös joitakin vapaamuotoisia virkistyspäiviä suunnitellaan henkilökunnan yhteisöllisyyden kehittämiseksi.

Jos rehtori saisi yhden toiveen, hän toivoisi uuteen kouluun muodostuvan sellaisen työyhteisön, joka olisi keskusteleva ja osaisi puhaltaa yhteen hiileen.

Uudessa Rakokiven koulussa tulee koulujen alkaessa olemaan 12 yleisopetuksen ryhmää ja 7 erityisopetusryhmää. Oppilasmäärä koulussa on noin 280.

4.2 Oppilaiden toiveita uudesta koulusta

Haastattelin koulun 3. ja 5.luokan oppilaita kyselytutkimuksen avulla keväällä 2011. Muutamaa oppilasta lukuunottamatta kaikki oppilaat halusivat olla mukana vastaamassa kysymyksiin. Oppilaat kyselivät testin jälkeen, tullaanko heidän toivonsa toteuttamaan oikeasti? Lupasin kertoa tutkimuksen tuloksista opettajanhuoneessa ja myös vastaajille. Sanoin kuitenkin, että en voi luvata, että kaikkia heidän toivomiaan asioita toteutetaan käytännössä.

Tuloksia keväältä 2011:

Suurimmassa osassa oppilaiden vastauksissa oli maininta siitä, että koulun pihaan pitäisi saada uusia leikkivälineitä. Tämä toive oli sekä kolmas-, että viidesluokkalaisten toiveiden ykkösenä. Pihalle toivottiin mm. keinuja ja vastakkaisia koripallokoreja. Tämä toive toteutuikin. Urheilukentälle on jo pystytetty vastakkaiset koripallokorit. Muutamissa papereissa toivottiin karkki- tai limsa-automaatteja käytävälle. En usko, että lapset oikeasti uskovat, että sellaisia hankittaisiin, mutta ainahan toivoa saa.

Huolestuttavinta vastauksissa mielestäni oli se, että muutamat kertoivat, ettei heillä ole kavereita koulussa. Suurin osa kertoi, että kavereita on jopa paljon, mutta muutamat vastasivat, että kavereita on vain muutama, tai ei ollenkaan. Se on huolestuttavaa.

Koulupäivä on monen oppilaan mielestä hyvä silloin, kun ei tule riitaa kavereiden kanssa, ei tule paljon läksyjä ja koulussa on hyvää ruokaa. Koulupäivä ei saisi oppilaiden mielestä olla myöskään liian pitkä. Neljä tai korkeintaan viisi tuntia olisi vastaajien mielestä sopivan pituinen päivä. Liitteissä lisää oppilaskyselyn tuloksia kysymyksineen.

Susanna Myllylä ja Teija Rantala ovat tehneet vuonna 2009 opinnäytetyön otsikolla: Kohti ilon koulua. Työtä varten oppilaat kertoivat sadutuksen tavoin toiveitaan siitä, millainen heidän mielestään olisi koulu, jossa on ilo käydä ja jossa viihdytään. (Myllylä & Rantala 2009.)

Myllylän ja Rantalan tutkimuksen mukaan lasten tarinoissa tärkeässä osassa oli vanhempien osallistuminen koulun toimintaan. Myös ystävien tärkeys mainittiin valtaosassa tarinoissa. Lasten kertomuksissa ja tarinoissa mainittiin usein hyvät ja turvalliset leikki- ja liikunta-alueet. Lapset arvostivat tarinoissaan työrauhaa ja turvallista kouluympäristöä. (Myllylä & Rantala, 2009.)

Huomaan Myllylän ja Rantalan tutkimukseen vertaillen, että oman kyselyni tulokset ovat monelta osin samanlaisia. Rakokivenkin koulun oppilaat pitivät ystäviä tärkeinä koulupäivän laadun kannalta. Viihtyisässä koulussa on molemmissa tutkimuksissa turvallinen ja viihtyisä piha.

4.3 Pihasuunnitelma

Syksyllä 2010 aloimme työparini, erityisopetuksen suunnittelija Nina Rauhalan kanssa miettiä tulevan uuden koulun piha-alueita. Tarkoitus oli miettiä uudelleen, mihin kukin luokka-aste on järkevintä sijoittaa ja millaisia leikkivälineitä pihaille tulisi suunnitella. Koulussa on neljä solua. Jokaisessa solussa on eri-ikäisiä oppilaita. Pyrkimyksenä oli suunnitella kullekin pihalle ikäryhmään sopivia pihavälineitä.

Piispanen kertoo kirjassaan Hyvä oppimisympäristö, kuinka välituntialueeseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Alueen tulisi suoda lapselle turvallinen kasvuympäristö, jossa hän saa toteuttaa ikäkaudelleen kuuluvia asioita. (Piispanen 2008, 135.)

Aluksi kartoitimme nykyiset pihavälineet ja niiden kunnon. Kiersin pihalla ja merkitsin piha-aluekarttaan kaikki pihalla tällä hetkellä olevat laitteet. Niitä ei ollutkaan paljon, koska syksyllä 2009 kunnan työmiehet hakivat pois kaikki EU-säädösten mukaan vaaralliseksi luokitellut leikkivälineet.

Tällöin muutamat lähes uudetkin leikkivälineet vietiin pois ja pihalle jäi vain keinut ja muutama kiipeilyteline. Piirsin kartalle kaikki nykyiset leikkivälineet. Perustimme pihatyöryhmän, jonka jäsenenä oli yksi opettaja jokaisesta Rakokiveen muuttavasta koulusta.

Kokoonnuimme työryhmän kanssa miettimään eri-ikäisten oppilaiden tarpeita. Ensimmäiseen kokoukseen tuli mukaan myös Nastolan kunnan tekninen johtaja. Hänen kanssaan kävimme läpi mm. uusien parkkipaikkojen määrää, taksien haku-paikkoja ja sitä, millaisia muutoksia pihaan haluaisimme. Koulun pihan tilanne oli se, ettei siellä ollut juuri mitään leikkivälineitä poistettujen huonokuntoisten välineiden jälkeen. Tavoitteemme oli saada jokaisen solun piha-alueelle eri-ikäisille oppilaille sopivia leikkivälineitä. Tekninen johtaja kertoi aikatauluista, joita meidän tulisi noudattaa, jotta uudet oppilaat saataisiin koululle syksyllä 2011.

Ensimmäisen kokouksen jälkeen pyörät pyörähtivät toden teolla käyntiin. Tilasin leikkivälinevalmistajilta kuvastoja ja laskimme alustavia hintoja tarvittaviin leikkivälineisiin. Esittelin kuvastot koulun opettajankokouksessa. Listat olivat pari viikkoa pöydillä ja opettajat saivat kommentoida niitä ja ehdottaa mahdollisia muutoksia. Teimme muutamien opettajien kanssa kierroksia koulun pihalla ja katsoimme tarpeita ja uusien leikkivälineiden paikkoja läpi.

Muutaman viikon sisällä ensimmäisestä palaverista tapasimme saman pihatyöryhmän kanssa uudelleen. Tällöin minulla oli lista tilattavista leikkivälineistä hintoineen. Kokouksen jälkeen laitoin listan tilattavista välineistä tekniselle johtajalle. Ennen tätä päätin vielä käydä keskustelemassa samaa pihaa käyttävän ryhmäperhepäiväkodin kanssa heidän tarpeistaan. Heidän toiveensa oli mm. saada matala koripalloteline ja pienillekin sopivat keinut päiväkodin lähellä olevalle koulun piha-alueelle. Lisää päiväkodin toiveista luvussa 4.4.

Oppilaiden tutkimusvastauksissakin pihan toimivuus ja leikkivälineiden vähäisyys nousivat oppilaiden vastauksissa pinnalla. Tästä syystä pihasta haluttiin toimiva. Omat haasteensa suunnitteluun toi se, että koulun tilat toimivat neljässä eri solussa. Koululla on periaatteessa siis neljä eri pihaa. Käytännössä A ja B, sekä C ja D solut toimivat kahdella yhteisellä pihallaan. Uutta rakennusta varten tehdään vähän myös uutta pihaa. Lisäksi he käyttävät C ja D-solujen piha-alueita.

Sari Karjalainen ja Marjo Käyrä ovat tutkineet pro gradu-työssään koulupihaa liikunnan mahdollistajana. Heidän vuonna 2007 tekemänsä tutkimuksen mukaan koulunpiha toimii parhaassa tapauksessa välituntien aikana lasten omaehtoisen liikunnan tapahtumapaikkana. Tällä liikunnalla voidaan saavuttaa osa päivittäiselle liikunnalle asetetuista suosituksista. Karjalaisen & Käyrän tutkimus osoittaa, että lapset ovat erittäin idearikkaita koulupihan suunnittelijoita, jos heille annetaan siihen mahdollisuus. (Karjalainen & Käyrä, 2007.)

Allaolevassa kuvassa (kuvio 1.) näkymä pääkoululta uudelle koulurakennukselle päin. Maisemaa hallitsevat vanhat pyöräkatokset ja metsikkö, jossa ei ole mitään leikkivälineitä. Kuviossa 2. kuva samalta pihalta elokuun lopulla. Pyöräkatokset on purettu ja joitakin puita kaadettu. Tilalle on laitettu keinut ja liukumäki. Opistotalon kulmaan on rakennettu monitoimiteline, jota ei näy kuvassa. Urheilukentän reunaan on asennettu myös vastakkaiset koripallotelineet.

Kuvio 1. Näkymä pääkoululta.

Kuvio 2. Näkymä uudelta pihalta elokuussa 2011.

4.4 Naapureiden kuuleminen

Ryhmäperhepäiväkotia Kivitasku sijaitsee Rakokiven koulun piha-alueen reunassa, entisessä talonmiehen asuntona olleessa rivitalossa. Kivitaskulla on hyvin pieni oma piha ja siksi he käyttävät myös koulun pihaa ulkoillessaan. Tämä tapahtuu yleensä iltapäivisin, kun koululaiset ovat jo lähteneet kotiin.

Työntekijät olivat iloisia, että kävin kyselemässä heidän mielipiteitään pihasuunnitelmaan. He toivoivat koulun pihalla olevien keinujen säilyvän nykyisellä paikallaan, jolloin ne olisivat lähellä päiväkotia.

Sovimme, että yksi keinuista olisi edelleen ns.vauva-keinu. Kivitaskun läheltä edellisenä syksynä viedyn kiipeilytelineen tilalle haluttiin jotain samankaltaista motorisia taitoja harjoittavaa laitetta. Myös mahdollista matalalla olevaa koripallotelinettä toivottiin keinujen lähelle.

Ryhmäperhepäiväkodin piha-alue on aidattu. Heidän toivomuksensa oli, poikien jalkapallokenttänä pitämän alueen reunaan laitettaisiin korkeampi aita, jotta pallot eivät tulisi niin usein heidän puolelleen. Tämä oli tarpeellinen ehdotus. Lähtiessäni Kivitaskusta, henkilökunta kyseli, saisivatko he jatkossakin käyttää koulun jumppasalia lasten kanssa kerran viikossa.

4.5 Yhteiset Veso-päivät

Kolmen yhdistyvän koulun opettajat ja avustajat tapasivat toisensa ensi kertaa yhteisessä Veso-koulutuksessa Nastolan kunnantalolla marraskuussa 2010. Paikalla oli tuolloin lähes 50 henkeä. Rehtori kertoi alkukahvien jälkeen illan tavoitteista. Yhtenä tavoitteena oli kerätä mielipiteitä uuden koulun luokkien sijoittelusta. Tavoitteena oli myös tutustua toisiimme ja miettiä hyviä toimintamalleja uudelle koululle.

Aluksi kuultiin tietoja uuden koulun aikatauluista ja kustannusarviosta.

Tämän jälkeen väki jaettiin ryhmiin, joissa pohdittiin yhdessä uuden koulun järjestelyjä, kuten välitunteja, ruokailuja, piha-alueiden toimivuutta ja luokkien järjestäytymistä kahteen eri rakennukseen. Ryhmät kirjasivat ehdotuksensa suurille julisteille. Jokaisessa ryhmässä oli jäseniä jokaisesta eri koulusta.

Ryhmien työskentelyn jälkeen kuljettiin julisteen luota toiselle ja yksi ryhmän jäsenistä esitteli tuotoksen. Julisteissa oli mainintoja mm. välituntivalvontojen järjestämisestä viiden solun välillä, kahden opettajanhuoneen järjestelyistä ja taksiyytiläisten sijoittamisista kahteen taloon. Julisteet laitettiin talteen ja niitä käytetään jatkossa uuden koulun suunnittelussa. Ilta oli todella onnistunut.

Toinen Veso-koulutuspäivä pidettiin 12. huhtikuuta Rakokiven koululla. Tällä kertaa paikalla olivat vain koulujen opettajat. Aluksi erityisopetuksen koordinaattori Heljä Rantalainen kertoi suunnitelmien tämänhetkisestä tilanteesta.

Tämän jälkeen jakauduimme ryhmiin luokkatasoisittain. 1 - 2, 3 - 4 ja 5 - 6 luokkien opettajat olivat omissa ryhmissään. Kiertelimme molemmissa rakennuksissa ryhmien kanssa. Meillä oli mukanaamme rakennusten pohjapiirrokset, joihin teimme merkintöjä ja kommentoimme tilojen mahdollista toimivuutta. Kiertelyn jälkeen palasimme takaisin ruokalaan, jossa keskustelimme ja kommentoimme mieleen tulleita asioita kahvien juonnin ohessa.

Lopuksi teimme suunnittelemani SWOT-analyysin. Kaikki kolme koulua vastasivat omaan paperiinsa (katso liite). Kysymyksinä olivat kunkin koulun nykytilannetta kartoittaen nykyiset vahvuudet ja heikkoudet, sekä uutta koulua ajatellen mahdollisuudet ja uhkat. Analyysin teon jälkeen jokainen ryhmä kertoi ääneen sen, mitä oli kirjoittanut papereille.

Kolmas koulutuspäivä pidettiin 26.4. Tällöin yhdistymistä suunnitteleva erityisopettaja Nina Rauhala näytti koosteen SWOT-analyysin tuloksista. Keskustelimme tuloksista yhdessä paikalla olleiden kanssa. Minä sain vastauksista todella arvokasta tietoa opinnäytetyöhöni. Pienten koulujen epävarmuus ja pelko oppilaidensa sopeutumisesta uuteen suureen yksikköön, oli vastauksissa hyvin nähtävissä. Luvussa 4.6 kooste analyysin tuloksista.

Neljäs koulutuspäivä pidettiin 17. toukokuuta. Tilaisuuden aluksi rehtori kertoi prosessin tämänhetkisestä vaiheesta. Hän kertoi mm. että remontti opistotalon muuttamiseksi koulukiinteistöksi on alkanut ja kaiken pitäisi ainakin siltä osin olla valmista elokuussa, kun koulu alkaa. Kävimme läpi esittelykierroksen. Jokainen kertoi vähän taustastaan ja siitä, millä luokalla nyt työskentelee ja missä aloittaa ensi syksynä.

Kahvittelun jälkeen jakaannuimme ryhmiin rinnakkaisluokkien kesken. Kukin luokkataso meni pitämään omaa kokoustaan jonkun luokkaan. Meidän tiimimme lähti neljän opettajan ja muutaman avustajan voimin uuteen kansalaisopistorakennukseen, jossa luokkamme tulisivat syksyllä sijaitsemaan. Sovimme siellä joistakin tulevaan lukuvuoteen liittyvistä asioista, kuten mahdollisista vaihtotunneista.

4.6 Tutkimustuloksia, SWOT-analyysi

Vesopäivänä keväällä 2011 tehty SWOT-analyysi kertoo paljon henkilökunnan odotuksista ja peloista uutta koulua kohtaan. Toivon, että kokoamani analyysin tulokset voivat auttaa uuden koulun suunnittelussa. Parhaassa tapauksessa ne voivat auttaa uusien oppilaiden sopeutumista kouluun ja auttaa henkilökuntaakin suhtautumaan kitkattomammin tulossa olevaan muutokseen.

Ohessa kouluille tehdyn SWOT-analyysin tuloksia koottuna yhteen:

Vahvuudet

Pienten koulujen vahvuutena koettiin oppilaantuntemus ja yhteistyö vanhempien kanssa. Hyvä yhteishenki koettiin vahvuutena kaikissa kouluissa. Toivottavasti tämä jatkuisi myös uudessa yhteisessä koulussa.

Heikkoudet

Heikkoutena suuressa koulussa oli todettu mm. tiedottamisen toimimattomuus, opettajien poissaolot, integroinnin toimimattomuus ja psykososiaalinen kuormittavuus. Pienissä kouluissa heikkoudeksi koettiin pienuus, erityisosaamisen puuttuminen ja monien tehtävien kuormittuminen muutamien ihmisten harteille.

Mahdollisuudet

Uutta koulua ajatellen suuressa koulussa koettiin mahdollisuutena se, että yhdessä tehden ja suunnitellen saataisiin hyvä, toimiva yksikkö. Toiveena oli saada uuteen kouluun hyvä ME-henki. Pienten koulujen henkilöstö koki mahdollisuutena pääsevänsä lähelle mm.kirjastoa ja uimahallia, jolloin niiden käyttö oppilaiden kanssa helpottuisi.

Uhat

Suuren koulun väki näki uhkana tulevat kaksi erillistä opettajanhuonetta. Uhkana ja pelkona oli myös integroinnin toimimattomuus ja kasvatuksen puute. Pienet koulut näkivät uhkana sen, että muut oppilaat eivät hyväksyisi erilailla käyttäytyviä oppilaita. Myös laput silmillä kulkeminen, tiedonkulun ongelmat ja suunnittelu- ja organisointiajankäytön ongelmat koettiin tässä vaiheessa uhaksi.

Ohessa kolmen koulun vastauksista koottuja SWOT-analyysin tuloksia (Kuviot 3. ja 4.). Koulu 1. on nykyinen Rakokiven koulu.

VAHVUUDET	
Koulu 1:	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen saa tehdä työtä omalla persoonallaan - työkavereita tuetaan - saa olla oma itsensä - ammattitaitoista henkilökuntaa - opettajat sitoutuneita työhönsä - huumori - yhteiset oppilaat, yhteinen vastuu
Koulu 2.	<ul style="list-style-type: none"> - pienuus - tuttuus ”meidän koulu ja meidän oppilaat” - tiedonkulku helppoa - oppilaantuntemus - yhteishenki - yhteistyö vanhempien kanssa helppoa - joustavat roolit (esim. avustajien sijoittuminen tarpeen mukaan) - joustavuus, selkeys
Koulu 3.	<ul style="list-style-type: none"> - pieni yhteisö, yksilöllisyys - henkilökunnan pysyvyys - oppilaantuntemus - yhteistyö koteihin - avustajia riittävästi
HEIKKOUEDET	
Koulu 1:	<ul style="list-style-type: none"> - Integroinnin toimimattomuus - kaikkien vahvuuksia esim. jossain oppiaineessa ei hyödynnetä - tiedottaminen ei aina toimi - toimintamalli kriisitilanteissa - varamiehet - tavoitettavuus - rakennuksen kunto - poissaolot - koulurakennuksen kunto - psykososiaalinen kuormitus huolestuttaa
Koulu 2.	<ul style="list-style-type: none"> - pienuus - erikoisosaaminen - uimahallit yms. kaukana - kaikessa mukana
Koulu 3.	<ul style="list-style-type: none"> - pieni yhteisö - kuormittavuus esim. välituntivalvonnat, vastuutehtävät - määrittelemättömät tehtävät - yksilöllisyys

KUVIO 3. SWOT-analyysin tuloksia, vahvuudet ja heikkoudet.

MAHDOLLISUUDET/TOIVEET**Koulu 1:**

- saada toimiva yksikkö, kun tehdään suunnittelua yhdessä
- asiantuntijuus
- riittävästi: tuntikehystä, rahaa hankintoihin ja koulutuksiin
- lukujärjestyksen teko toukokuussa
- palkitettu lukujärjestys
- ei integrointia taito- ja taideaineisiin tarkoin harkitsematta
- lisää kännyköitä ja kannettavia tietokoneita opettajille
- kopiokone joka soluun
- kaikki opettajat yhteisellä kahvihetkellä ainakin kerran viikossa
- kaikki avustajat yhteisellä kahvihetkellä ainakin kerran viikossa
- tilat ja piha kuntoon
- opetusvälineistö ajantasaiseksi
- kokoontumiset koulun ulkopuolella ”me-henki”

Koulu 2.

- erikoisosaaminen
- sijaistamiset
- uimahallit yms. lähellä
- yhteistyön mahdollisuudet suuremmat
- kuormitus esim. juhlissa jakautuu
- opetusvälineet
- toiveissa uudet nopeat tietokoneet

Koulu 3.

- yhden ihmisen niskoille ei kaadu liikaa
- mallioppiminen hyvässä
- solutiimit

UHAT**Koulu 1.**

- ketään ei jätettäisi yksin, loppuunkuluminen
- kasvatuksen puute
- tietotekniikka laahaa jäljessä
- välituntitilanteet
- integrointi
- kaksi opehuonetta
- tiedonkulku
- en minä, mutta ne muut- ajattelu

Koulu 2.

- laput silmillä kulkeminen
- organisointi+suunnittelu vie aikaa ja voimia
- klikkiytyminen
- tiedon kulku

Koulu 3.

- erilaisen käyttäytymisen sietäminen
- jokaisella oma polku (mallioppiminen)
- jämähtäminen, jos joku ei toimi, se on tarkistettava

KUVIO 4. SWOT-analyysin tuloksia, mahdollisuudet/ toiveet ja uhat.

5 KOULU YHTEISÖLLISENÄ TEKIJÄNÄ

5.1 Koulu kasvuympäristönä ennen ja nyt

Koulun merkitys kasvuympäristönä on muuttunut paljon vuosien kuluessa. Sata vuotta sitten tärkeitä koulukasvatukset ihanteita olivat itsekuri, pidättyvyys, vaatimattomuus ja kuuliaisuus. Tänä päivänä hyveinä pidetään avoimuutta, itsenäisyyttä ja kriittisyyttä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 17.)

Koulun ja opettajien arvostus on myös muuttunut. Omatkin vanhempani ovat kertoneet, kuinka heidän lapsuudessaan opettajia arvostettiin, eikä heille sanottu vastaan.

Puhuttaessa Suomen kansanopetuksen historiasta, on aloitettava Snellmannista. Hän korosti ylimmän opetuksen ja laajan kansansivistyksen yhteyttä. Hän vaati, että tieteen ja taiteen tuli pyrkiä kansansivistyksen kohottamiseen. Snellman loi sen tieteellisen pohjan, jolle Uno Cygnaeuksen käytännön toiminta rakentui. Lukutaidon opetus tuli yleiseksi Suomessa 1600-luvun lopulla. Tällöin syntyivät myös kinkerit ja kiertokoulut. (Opetushallitus ja Suomen kouluhistoriallinen seura 2001, 101.)

Jukka Sarjala kertoo ensimmäisen näytön koulun yhteydestä koko yhteiskunnan toimintaan tapahtuneet jo 1860-luvulla. Kansanopetus käynnisti säätykierron, joka oli siunaukseksi koko maalle. Kansallisuusaate siivitti opetuksen leviämisen korkeen ja valtateille. Peruskoulu-uudistuksessa on nähtävissä paljon samanlaisia piirteitä, kuin kansanopetuksen käyntiinlähdessä. (Opetushallitus ja Suomen kouluhistoriallinen seura, 2001, 101.)

Oppivelvollisuuslaki säädettiin 1921. Vuoden 1950 väestölaskennan yhteydessä tutkittiin ensimmäisen kerran koko väestön sivistystasoa. Koulua käymättömien osuus oli tuolloin noin 29.1 %. (Hämäläinen, Lindström & Puhakka 2005, 36 – 37.)

Muistatko omaa koulu aikaasi? Bernadette Dynanin mukaan koulu on muuttunut paljon siitä, kun me aikuiset kävimme koulua. Koulutus on maailmalaajuisesti alue, joka on kokenut suuria muutoksia. Nämä muutokset jaetaan Dynanin mukaan kolmeen osaan: yleismaailmallinen tietoisuus talouden tilasta, neurotieteellisten tutkimusten tulokset ja informaatioteknologian saavutukset. (Dynan 2008, 95.)

Nykyään kaikki käyvät koulua vähintään oppivelvollisuuden määräämät 9 vuotta. Osa heistä ei kuitenkaan saa tuossa ajassa peruskoulun päästötodistusta. Jos luokkia joutuu kertaamaan ja 16 ikävuotta tulee täyteen, ennen yhdeksannen luokan loppumista, saattaa into koulunkäyntiä kohtaan loppua siihen. Onneksi aikuisiälläkin on vielä mahdollisuus jatkaa keskenjääneitä opintoja.

Yhteiskuntamme perusarvoja on demokratia. Kansalaiskasvatuksemme kannalta on merkittävää, että koko ikäluokka-välkyt ja juntit, vilkkaat ja hitaat, vekkulit ja kekkulit - käyvät samassa koulussa. (Hämäläinen, ym. 2005, 38 – 39.)

Suomalaiset koulut ja oppilaat ovat menestyneet hyvin PISA-tutkimuksissa. Monet ulkomaiset tutkijat ovat käyneet tutustumassa suomalaisiin kouluihin, selvittääkseen syitä tälle menestykselle. Selvitysten mukaan menestystekijöitä ovat mm. pitkä lukemiskulttuurin traditio, korkeatasoinen kirjastolaitos, ammattitaitoinen ja kutsumustietoinen opettajakunta ja kattava oppilashuolto. (Opettaja 49/2010, 3.)

Suomen koulujen uhkina on kuitenkin koulutuksen eriarvoistuminen. Opettaja-lehdessä 49/2010 kerrotaan siitä, miten koulutuksellinen tasa-arvo ei enää toteudukaan peruskoulussa. Uudet Pisa-tulokset osoittavat oppimistulosten erojen koulujen välillä kasvaneen. Tämän uskotaan olevan seurausta siitä, että osa kunnista kohdistaa leikkauksia opetustoimeen ja nuoriin. (Opettaja, 49/2010, 3.)

Muina syinä Pisa-tulosten huononemiseen pidetään nuorten lukuharrastuksen tyrehymistä. Kolmannes nuorista ei enää harrasta lukemista ja miltei joka kymmenellä peruskoulun päättävällä on lukemisen vaikeuksia. (Opettaja 49/2010, 3.)

”Lue enemmän, luulet vähemmän. Lukeminen kannattaa aina.” Edellä olevat sanonnat ovat tuttuja mainoksista. Olen huomannut, että erityisoppilaiden keskuudessa lukemisen esteenä on usein keskittymisen puute. Oppitunneilla ei malteta keskittyä ja rauhoittua pulpettikirjan lukemiseen. Koulun vieressä sijaitseva kirjastorakennus on auttanut asiaa. Olemmekin käyneet siellä vähintään kerran kuussa lukemassa ja hakemassa uusia kirjoja. Annan oppilaille monia vaihtoehtoja luettaviksi kirjoiksi, jotta jokainen löytäisi omalta mielenkiinnon alueeltaan sopivaa luettavaa. Tytöt innostuvat usein lukemaan aiemmin, kuin pojat.

Etelä-Suomen sanomissa oli elokuussa mielipidekirjoitus otsikolla: Lukeminen on pääsylippu yhteiskuntaan. Tekstin kirjoittaja Sari Niinistö kertoi, kuinka tärkeää olisi laadukkaiden kirjastopalvelujen säilyttäminen Hänen mukaansa ”*kirjastot tarjoavat kaikille lapsille, nuorille, aikuisille ja ikäihmisille varallisuudesta riippumatta mahdollisuuden oppimiseen, mielikuvitusmatkoihin, oman ja muiden kulttuurien ymmärtämiseen.*” Niinistö kertoo erikoistutkija Sari Sulkusen selvittäneen, että 10 prosentilla 16 - 65 vuotiaista on niin huono luku- ja kirjoitustaito, etteivät he välttämättä pärjää arkielämän haasteissa ilman ulkopuolisten apua. (ESS, 6.8.2011, 12.)

5.2 Haasteita ja uhkia uudelle koululle

Haasteena uudelle koululle on se, miten uudet oppilaat saadaan sopeutumaan kouluun. Koska kyseessä ovat erityisluokkien oppilaat, vaatii sopeutuminen normaalia enemmän aikaa. Opiskelu ja luokkien jakautuminen kahteen eri rakennukseen, ei helpota tilannetta.

Erityisoppilaiden sopeutumista uuteen kouluun pyritään helpottamaan mm. sillä, että heidät on sijoitettu samaan soluun toisten samanikäisten oppilaiden kanssa. Samassa solussa on pienryhmien ja yleispuolen luokkien oppilaita.

Ensimmäisissä kokouksissa oli suunnitelmissa kaikkien pienryhmien sijoittaminen uuteen opistorakennukseen. Tästä suunnitelmasta kuitenkin luovuttiin aika pian, kun selvisi että opistotaloon tulisi koulukäyttöön vain neljä luokkatilaa. Pienryhmiä on yhteensä 7.

Myös käsityöluokkien, liikuntasalin ja erityyttämistilojen tuntikapasiteetin riittäminen kaikille halukkaille on haasteellista. Tälläkin hetkellä eriyttämistiloja on liian vähän. Uuteen koulurakennukseen on onneksi tulossa useita eriyttämistiloja.

Yhtenä haasteena uudelle koululle ovat siirtymätilanteet, joita tulee väkisinkin koulun toimiessa kahdessa eri rakennuksessa. Päivittäin pienemmän rakennuksen oppilaat tulevat pääkoululle ainakin syömään. Toukokuussa 2011 suunniteltiin, että pienempään rakennukseen sijoitettaisiin 6-luokat ja muutama 5 - 6 luokan pienryhmä. Siirtymätilanteita pyritään helpottamaan sillä, että suunnitellaan tarkasti, mistä ovesta opistotalon oppilaat tulevat pääkoululle ja mihin he jättävät ulkovaatteensa.

Koulun arki on sitä, että osa oppilaista menestyy opinnoissaan ja osa ei. Kaikille yhteisen peruskoulun käynnistyessä 1970-luvulla korostettiin oppilaiden tasa-arvoa ja oppimisvaikeuksien voittamisen periaatteita. Tuolloin käytiin vilkasta keskustelua tasokurssien poistamisesta. (Opetushallitus ja Suomen kouluhistoriallinen seura, 2003, 147).

Oman kokemukseni mukaan, opettajan tehtävät ovat ajansaatossa muuttaneet muotoaan tiedon jakajasta välillä rauhanturvaajaksi, poliisiksi ja sosiaalityöntekijäksi. Usein huomaan tarvitsevani myös psykologin ja salapoliisin taitoja esim. selvitellessäni oppilaiden välisiä riitoja.

Suomessa opettajien koulutus ja ammattitaito ovat kansainvälisestikin arvioiden korkealla tasolla. Tämän päivän haasteet edellyttävät pedagogisen asiantuntemuksen lisäksi myös toisenlaista ammattitaitoa. Nyt tarvitaan työkaluja oppilaiden vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen opettamiseen.

Oppilashuoltotyö on monissa kouluissa ylikuormittunut. Koulukuraattorien ja -psykologien työaika täyttyy, eikä aina edes meinaa riittää kaikille tarvitsijoille. Kouluun tarvittaisiin ennaltaehkäisevään tukitoimintaan uudenlaisia toimijoita. Ihmisiä, joilla olisi mahdollisuus toimia joustavasti koulun arjessa. Nämä toimijat mahdollistaisivat varhaisen puuttumisen ja vapauttaisivat opettajan tekemään työtä oppilasryhmän kanssa luokkatilanteessa.
(Rautiainen, 2005, 10 – 11.)

Koulun keskeinen sijainti ja kirjaston, uimahallin ja urheilukeskuksen läheisyys tulivat positiivisina asioina esiin opettajien swot-kyselyn vastauksissa. Liikekeskuksen läheisyydellä on toisaalta myös omat negatiiviset puolensa.

5.3 Oppimisen ja hyvinvoinnin keskus

Työskentelen tällä hetkellä 70-luvun lopulla rakennetussa koulussa. Koululta löytyy tietokoneluokka, mutta koneet ovat jo vanhahkoja. Verrattuna esim. 90- tai 2000-luvulla rakennettuihin kouluihin, koulumme on auttamattomasti ajastaan jäljessä.

Oppilaat tuntuvat usein olevan opettajiaan edellä tietoteknisissä asioissa. Tätä onkin hyvä käyttää hyödyksi ATK-tunneilla. Voit välillä antaa oppilaiden opettaa toisiaan. Nopeat oppijat voivat tukea toisia oppilaita toimimalla asiantuntijoina tietyissä tilanteissa. Näissä tilanteissa on aina se vaara, että myös opettaja oppii jotain uutta! (Packard & Race, 2003, 222.)

Jos kouluumme muuttaisi oppilaita sellaisista kouluista, joista löytyy kaikki nykykoulujen hienoudet ja nykyaikaiset opetustaulut oppilaiden läppäreineen, tuntisivat he varmasti siirtyneensä ajassa taaksepäin, tultuaan tähänhetkiseen Rakokiven kouluun. Sikäli vanhat ja hyväksi todetut materiaalit ja menetelmät ovat tietysti edelleenkin toimivia.

Toivotaan, että tulevan syksyn uudistuksen myötä koulumme saadaan ajan tasalle. Kaikki on tietysti kiinni rahasta. Hyvä oppimisympäristö ei kuitenkaan mielestäni ole kiinni viimeisimmästä huipputekniikasta, vaan toimivuudesta ja hyvästä suunnittelusta.

Tietotekniikan ala muuttuu nopeasti ja muutoksen vauhti tuntuu edelleen kasvavan. Päätöksiä tehtäessä ei osata ennakoida riittävän hyvin tulevaisuutta. Yksi tietotekniikan saavutuksia on se, että opettaja ja opiskelija voivat olla fyysisesti eri paikoissa. Tällöin puhutaan etäopetuksesta. Tällöin opiskelu mahdollistuu esim. videoneuvotteluyhteydellä. Myös radio ja televisio ovat edelleen tärkeitä etäopetuksen muotoja. Monimuoto-opetuksessa yhdistetään etäopetuksen käytänteitä, kuten videoneuvotteluja, sähköpostikonferensseja ja Internetin valtavien tietovarsien hyväksikäyttöä. (Meisalo, Sutinen & Tarhio, 2000, 155 - 156, 214.)

Nyky-yhteiskunnassa tiedonkäsitys nähdään uudenaikaisena, muutosten kohtaamisen ja erilaisissa tilanteissa toimimiseen valmistavina tietoina ja taitoina. Tällaisessa muutoksessa ja sen kokemisessa ja ennakoimisessa, myös oppimisympäristölle asetetaan suuret odotukset. (Piispanen 2008, 107.)

Jos koulussa viihtyy, silloin oppiikin paremmin. Jos koulussa on kurjaa, ei halua opetella, kun ei tykkää olla muutenkaan. (Piispanen 2008, 13.)

Itse olen yrittänyt tuoda luokkaamme lisää viihtyvyyttä mm. muutamalla sohvalla ja viherkasveilla. Luokastamme löytyy myös akvaario, jota oppilaat hoitavat.

Tutkimusprofessori Kirsi Pohjola kertoo opettajalehdessä 34/2010 tuloksista, joita hän sai tutkiessaan media-kulttuuria koulun arjessa. Hän istui tutkimusta tehdessään tunneilla ja välitunneilla kuunnellen oppilaita. Hän huomasi, että vilkkaat ja sosiaaliset tämän päivän lapset eivät istu vanhan koulun sapluunaan. Kouluun tarvitaan nyt sosiaalisen yhteistyön ammattilaisia, joiden tehtävänä on kuunnella ja jakaa oppilaiden tunteja. (Opettaja 34/2010, 44 – 45.)

Joissakin kunnissa kouluissa toimii opettajan työtä auttamassa koulusosionomeja. Sosionomit toimivat koulussa ongelmia ennakoiden mm. koulukuraattorien työpareina. He voisivat olla mukana oppilashuoltoryhmissä asiantuntijoina. He edistäisivät omalta osaltaan oppilaiden elämänhallintaa ja yhteisöllisyyttä. Nastolassa koululla toimivia sosionomeja ei vielä ole, mutta suunnitelmien mukaan heitäkin saataisiin tulevaisuudessa kouluille osaksi moniammatillista työryhmää.

Mia Kudel kertoo opinnäytetyössään sosionomin työstä kotkalaisessa kouluyhteisössä. Kudelin mukaan sosionomin paikka kouluyhteisössä ei ole yksiselitteinen, mutta tarvetta koulusosionomeille kyllä olisi. Kudelin mukaan sosionomi nähdään kouluissa usein avustavissa tehtävissä. (Kudel, 2011.)

Opettaja-lehti viittaakin artikkelissaan siihen, miten koulun arkeen tarvittaisiin lisää moniammatillisuutta, koska opettajilla ei ole aikaa eikä koulutusta kohdata uuden sukupolven sosiaalisia nuoria. Pohjola on antanut tulevaisuuden koululle nimeksi Oppimisen ja hyvinvoinnin keskus. (Opettaja 34/2010, 44 – 45.)

Kaisa Nuikkinen kertoo kirjassaan siitä, miten kouluista on tullut paikallisia toiminta- ja kulttuurikeskuksia. Vuonna 2003 säädettiin koululaisten aamu- ja ilta-päivätoiminnasta. Suuri osa tästäkin toiminnasta tapahtuu koulutiloissa. Eri-ikäiset lapset ja nuoret toimivat usein samoissa tiloissa. Erityisopetuskin on laajentunut ja sen toimintatavat monimuotoistuneet. Oppilashuollon tarve on kasvanut. Kouluissa työskenteleekin tänä päivänä yhä moniammatillisempi työyhteisö. (Nuikkinen 2005, 10.)

5.4 Oppilaan ja opettajan vuorovaikutustaitoja

Jokainen opettaja ja oppilas ovat yksilöitä. Kokemukseni mukaan opettajat tekevät työtä omalla persoonallaan ja kukin opettaja käsittelee oppilaita tavallaan. Joku opettaja tulee hyvin toimeen hankalienkin oppilaiden kanssa. Hän on yleensä sellainen, joka omaa hyvät vuorovaikutustaidot, eikä puske läpi pelkän auktoriteetin ja valta-aseman voimalla.

Oaj:n puheenjohtaja Olli Luukkainen kertoo Opettaja-lehdessä 36/2010 siitä, miten lapsen ja nuoren yksilöllinen ohjaus ja tuki sekä oppilaan ohjaus, ovat kärsineet Suomessa tehokkuusvaatimusten vuoksi. Hänen mukaansa vakava, tasa-arvoa uhkaava merkki on yksityisen opetuksen markkinoiden syntyminen.

Luukkaisen mukaan Suomessa tarvitaan nyt rakentavaa ja eteenpäin katsovaa koulutuspolitiikkaa, joka keskittyy oppimisedellytysten kehittämiseen leikkausten sijasta. (Opettaja 36/2010, 4.)

Oppilaita on monenlaisia; heikkoja, lahjakkaita ja jotain siltä väliltä. Opettajalla on suuri merkitys siinä, miten oppilaan itsetunto kehittyy kouluaikana. Hän voi toiminnallaan joko tukea tai hidastaa itsetunnon kehittymistä.

Seuraavilla pienillä keinoilla opettaja voi auttaa huonosta itsetunnosta kärsiviä oppilaita:

- hyödynnä onnistumisen hetket
  - anna palautetta hienotunteisesti
  - auta oppilaita tietämään vahvuutensa ja heikkoutensa
  - näytä, että heikkoudetkin ovat kasvunpaikkoja
  - opeta, että huono itsetuntokin on osa elämää
  - auta oppilaita löytämään jotain heitä innostavaa
  - auta oppilaita jakamaan tunteita
  - suunnittele tehtäviä, joissa oppilaat onnistuvat
  - älä unohda omiakaan tunteitasi
- (Packard & Race toim., 2003, 58 – 60.)

Minulle on joltain kurssilta jäänyt mieleen ns. hampurilaispalaute-malli, jota käytän usein rakentavaa palautetta antaessani. Mallin mukaan negatiivinen palaute ”piilotetaan” kahden positiivisen palautteen väliin. Tällöin oppilaalle jää päällimmäiseksi positiivinen mieli, eikä hän pelkää jatkossa saavansa vain negatiivista palautetta. Palautteen anto siis aloitetaan ja lopetetaan positiivisesti.

5.5 Vanhempien merkitys kouluyhteisössä

Koulun oppilaiden vanhempia on tiedotettu viime keväänä tulossa olevasta muutoksesta Rakokiven kouluun liittyen. Suurin osa vanhemmista otti uutisen vastaan hyvin. Muutamat ovat olleet huolissaan siitä, miten pienistä kouluista tulevat lapset sopeutuvat ja kiusataanko heitä suuressa koulussa.

Ilman vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, koulu ei toimi täysipainoisesti. Monissa kouluissa toimii yhteistyötoimikuntia ja vanhempainyhdistyksiä, jotka hankkivat kouluille monenlaisia tarpeellisia välineitä ja osallistuvat oppilaiden stipendien hankintaan. Vuosien varrella olen ollut mukana vastaavien toimikuntien järjestämissä elokuvailloissa, myyjäisissä ja monissa muissa tilaisuuksissa.

Vanhempainillat ovat yksi tärkeä väylä tavata oppilaiden vanhempia ja kertoa koulukuulumisista kasvokkain. Oman kokemukseni mukaan oppilaiden vanhemmat ovat muutamana ensimmäisenä vuonna hyvin kiinnostuneita lapsensa koulutyöstä ja tulevat vanhempainiltoihin. Myöhemmin vanhempainilloissa käyminen vähenee. Yläkoulussa vanhempainilloissa käy enää kourallinen vanhempia.

Yksi hyvän vanhempainillan onnistumisen edellytys on, että kutsut lähetetään ajoissa. Illasta tulee myös muistuttaa vanhempia vielä muutamaa päivää ennen iltaa. Välillä kutsut häviävät lasten repuista, eivätkä viestit löydä perille. Parasta olisi liittää kutsuun palautusosio. Hyvin valmisteltu vanhempainilta onnistuu useimmin, kuin valmistelematon.

Itselläni on tapana laittaa vanhemmille kotiin muistio vanhempainillan kulusta muutama päivä vanhempainillan jälkeen. Tällöin nekin, jotka eivät päässeet paikalle, saavat tiedon illan aikana käsitellyistä asioista.

Olen kuullut sanottavan, ettei ole ongelmaoppilaita, on vain ongelmavanhempia. Jokaisesta luokasta löytyy yleensä vanhempia, joiden työtä tuntuu olevan valittaminen lähes jokaisesta asiasta. Mitä tällaisten vanhempien kanssa voi tehdä?

Käytännön vinkkejä opetustyöhön -kirja neuvoo suhtautumaan yhteistyöongelmiin vanhempien kanssa mm. seuraavasti:

- myönnä, jos olet tehnyt virheen
- kehitä kuuntelutaitojasi
- kertaa mielipiteesi perustelut
- pysy rauhallisena, älä mene mukaan sanaharkkaan
- yritä ymmärtää, vaikka olisitkin eri mieltä
- ota ensimmäinen askel sillan jälleenrakentamisessa
- asennoidu oikein ja ota oppia jatkoa ajatellen

(Packard & Race toim., 2003, 66 – 67.)

Toivottavasti kunnassa myös alakouluille käyttöönotettava Wilma-tietokoneohjelma auttaa myös vanhemmille tiedottamisessa ja heidän kanssaan tehtävässä yhteistyössä. Tässä on ongelmana tosin se, että kaikissa perheissä viestejä ei välttämättä lueta tarpeeksi usein. Uhkana on myös se, että jos salasana tulee oppilaan tietoon, hän pääsee kuittaamaan omat poissaolonsa. Itse aion alkuvaiheessa laittaa vanhemmille tekstiviestejä silloin, kun heidän pitäisi käydä katsomassa Wilmasta jokin tärkeä viesti. Etuna reissuvihkon käyttöön tässä on se, että tiedot pysyvät tietokoneen muistissa. Reissuvihkoilla on joskus tapana hävitä juuri silloin, kun siellä on tärkeitä viestejä vanhemmille.

Etelä-Suomen sanomissa kerrottiin elokuussa vanhempainliiton tekemästä nettikyselystä, johon vastasi yli 1600 vanhempaa. Kyselyllä kartoitettiin vanhempien näkemyksiä kouluyvinvoinnista. Kyselyn mukaan pienissä kouluissa opiskelevien lasten vanhemmat olivat tyytyväisempiä kouluun ja siellä annettavaan opetukseen, kuin suurten koulujen oppilaiden vanhemmat. Työrauhaa pidettiin pienissä kouluissa parempana. Myös kiusaamiseen puuttumista pidettiin tehokkaampana pienissä kouluissa. (ESS, 2011.)

6 HYVÄ UUSI OPPIMISYMPÄRISTÖ

6.1 Haasteita, vaatimuksia ja tarpeita

Kokonaisvaltaisella opiskeluympäristöllä tarkoitetaan koulua ympäristöineen, sekä rakennettua, että luonnon ympäristöä. Opiskeluympäristönä voi parhaimmillaan toimia koko kylä. Tähän kuuluisivat silloin myös kirjastot, teatterit, museot, myymälät, teollisuuslaitokset ja työpaikat. Myös leirikoulutoiminta ja tutustumismatkat laajentavat opiskeluympäristöä edelleen.

(Nuikkinen 2005, 14 – 16.)

Opiskeluympäristö luo puitteet koulutukselle, vaikuttaen myös oppimisen tapoihin ja tuloksiin. On tutkittu, että oppimista parhaiten edistävä kouluympäristö ja ilmapiiri edistävät myös mielenterveyttä.

(Nuikkinen 2005, 14 – 16.)

Olisi hauska vertailla suurten koulujen ja pienten maalaiskoulujen oppilaiden oppimisilmapiirin vaikutusta oppilaiden henkiseen kehitykseen ja sopeutumiseen yhteiskunnassa. Ongelmana tuossa alkaa olla se, että pieniä maalaiskouluja ei enää ole monia. Maalaiskouluissa luokat ovat usein yhdysluokkia. Tällöin oppilaiden täytyy oppia omatoimiksi. Jos oman toiminnan ohjauksessa on ongelmia, lapsella tulee usein olemaan vaikeuksia.

Oppimisympäristölle voidaan asettaa vaatimuksia ja tarpeita. Tarpeita on myös oppimiselle. Yksi oppimisen tarpeista on turvallisen ja hyvin organisoidun oppimisympäristön tarve. Keskeisinä tekijöinä tällaisessa ympäristössä ovat selkeät pelisäännöt ja käytännön rutiinit, yhteisesti sovitut menettelytavat ongelmakysymysten ratkaisussa ja oppilaiden omista vaikutusmahdollisuuksista huolehtiminen.

(Saloviita 2009, 122.)

Millainen olisi hyvä ja turvallinen oppimisympäristö? Turvalliseen oppimisympäristöön kuuluu myös hyvin suunniteltu ja organisoitu koulun toimintamalli kriisi- ja perehdyttämissuunnitelmineen. Kun kaikki koulun tilat ja toiminnot ovat yhteisön tiedossa ja hyvässä järjestyksessä, vaikuttaa se positiivisesti koulun toimintaan. Jos tilat ovat epäjärjestyksessä, eikä kukaan tiedä, mitä mistäkin löytää, ei koulu voi toimia täysipainoisesti. Varsinkin uusille opettajille ja avustajille on tärkeää neuvoa koulun käytänteitä ja kehottaa heitä tutustumaan perehdytyskansiin.

Hyvät tiedolliset oppimistulokset antavat meille suomalaisille aihetta olla ylpeitä lapsistamme. Monien oppilaiden ja opettajien koulutodellisuus antaa kuitenkin myös aihetta huoleen. Yhä varhemmin tapahtuva syrjäytyminen ja koulukielteisyys, etenkin pojilla, on peruskoulumme todellisuutta. Myös jatkuva pula päteivistä opettajista kertoo siitä, että opettajankoulutus ja koulutodellisuus nykyisellään, eivät tarjoa opettajille riittävän mielekästä työskentely-ympäristöä. (Huusko, Pietarinen, Pyhältö & Soini, 2007, 9.)

Monenlaiset oppimista ja opettamista vaikeuttavat ongelmat ovat nykyään arkipäivää kouluissa. Työrauhaongelmat, aggressiivisesti ja muutoinkin huonosti käyttäytyvät oppilaat ovat tämän päivän opettajien haasteita. Opettajan työtä autamaan on kehitetty monenlaisia ohjelmia ja työkaluja. Yksi tällaisista on mm. Kiva koulu ja Lions Quest-ohjelma. Molempia ohjelmia käytetään Rakokiven koulussa.

Kiva koululla tarkoitetaan kiusaamisen vastaista koulua, kiusaamisen nollatoleranssia. Se on toimenpideohjelma, joka on kehitetty Turun yliopiston ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä opetusministeriön rahoituksella vuosina 2006-2009. Ensimmäiset 1400 koulua ottivat ohjelman käyttöön elokuussa 2009. Tällä ohjelmalla opetetaan lapsille sitä, miten kiusaamiseen pitää puuttua ja miten kavereiden kanssa tullaan toimeen niin, ettei ketään kiusata.

Lions Quest ohjelma on jo vanhempaa perua. Sen tarkoitus on terveen kasvun korostaminen ja riskikäyttäytymisen, kuten päihteiden käytön ennaltaehkäisy. Olen itse käynyt LQ-koulutuksen vuonna 1999.

6.2 Turvallinen koulu

Millainen on hyvä ja turvallinen koulu? Yksi tärkeimmistä osista on tietenkin turvallinen koulurakennus ja piha. Luokkien pitäisi olla tarpeeksi tilavia, ahtaus stressaa sekä oppilaita, että opettajia.

Hyvä ja kestävä koulurakennus palvelee käyttäjiensä tarpeita ja on terveellinen, turvallinen ja viihtyisä. Sen elinkaari on pitkä ja taloudellinen. Se on myös sosiaalisesti toimiva ja esteettisesti tasapainoinen elinympäristö. Kun rakennus tehdään kestävänsä kehityksen mukaisesti, täyttää se kaikki vaaditut edellytykset. Kestävän kehityksen mukaiset peruselementit ovat ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. (Nuikkinen 2005, 78.)

Koululla on oltava yhtenäiset säännöt ja käytänteet, jotka ovat kaikkien tiedossa. Kouluissa syntyy päivittäin ristiriitatilanteita ihmisten välillä. Haasteellisiksi muodostuvat ne oppilaat, jotka eivät noudata opettajien antamia huomautuksia ja käskyjä. Oleellista on se, miten opettajat toimivat haasteellisissa tilanteissa. Heidän olisi kyettävä kohtelevaan haastavaakin oppilasta rauhallisesti ja asiallisesti, oppilasta nolaamatta. (Saloviita 2009, 99 – 101.)

Kouluissa olisi hyvä pohtia, miten sääntöjen noudattamista seurataan, kannustetaan ja palkitaan. Vastuu sääntöjen ja rutiinien noudattamisesta koulussa on jokaisella. (Saloviita 2009, 99 – 101.)

Itselläni on pienryhmässäni käytössä taulukko, johon kerätään hymynaamoja, suora- tai mutrusuita ☺ . Kahden viikon jaksoissa kerätään jokapäiväisestä käytöksestä rasti tietyn naaman kohdalle. Ne, jotka saavat sovitun määrän hymynaamoja, saavat jakson päätteeksi valita jotakin yllätyspussista. Jos koko luokka saa samasta päivästä hymynaaman, palkitsen kaikki esim. purkalla tms.

Olen huomannut, että ongelmana on usein se, että kaikilla opettajilla ei ole samoja sääntöjä esim. välituntikäyttäytymisessä. Yhteiset säännöt pitäisi kirjata esim. opettajanhuoneen seinään, niin että myös sijaiset tietäisivät ne. Oppilaat osaavat kyllä jujuttaa niitä aikuisia, jotka eivät tiedä jotakin asiaa kielletyksi. Opettajat eivät varmasti keksi omia sääntöjä tahallaan. Esim. tieto tiettyjen leikkien kieltämisestä tai sallimisesta ei vain aina tavoita kaikkia.

Haasteellisten oppilaiden lisäksi koulussa on myös haasteellisia opettajia. Kun oppilas käyttäytyy luokan ja koulun normien vastaisesti, opettajan pitäisi myös miettiä, mitä tämä käytös kertoo ja voisiko itse tehdä jotain toisin? Turvallisessa ja viihtyisässä koulussa toteutuu usein työrauhakin. Toinen toistaan kunnioittavassa ja arvostavassa ilmapiirissä oppiminen, opettaminen ja kasvaminen ovat mahdollisia. Parhaassa tapauksessa koulun ja luokan säännöt ovat selkeitä ja yhdessä opeteltuja. Tällöin seuraamuksetkin ovat välittömiä, johdonmukaisia ja ennakoitavissa. (Saloviita 2009, 92 – 93.)

Jukka Husu kirjoittaa artikkelissaan opettajien etiikasta ja koulutuksen tärkeydestä koulun arvoissa. Husun mukaan koulut ovat tänä päivänä suuren paineen alla yrittäessään luoda turvallisen, järjestellyn ja tehokkaan opiskeluympäristön, jossa oppilaat voivat saavuttaa sekä sosiaalisia, että tiedollisia taitoja. Näitä taitoja opiskelijat tarvitsevat menestyäkseen koulussa ja tulevaisuudessa. (Talib 2006, 85.)

Vanhemmat lähettävät mielellään lapsensa kouluun, jonka arki on toimivaa ja jonka ympäristö on siisti ja turvallinen. Kiusaamiseenkin on koulussa puututtava heti. Kun lapsetkin tietävät, että siihen puututaan, kiusaaminen varmasti vähenee. Tiedän tämän kaiken itsekin kolmen koululaisen vanhempana.

Simo Marttinen ja Veera Peura ovat tutkineet pro gradu työssään koulukiusaamista osana luokan toimintakulttuuria. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittivat, että koulukiusaaminen voi olla fyysistä tai henkistä. Se voi olla näkyvää tai ulospäin hyvin huomaamatonta. Marttisen ja Peuran tutkimuksen mukaan kiusaamisen ennaltaehkäyminen lähtee yhteisen ymmärryksen luomisesta sille, mitä on koulukiusaaminen. Kiusaamista ehkäisevinä keinoina tutkimuksessa mainittiin yhteisten sääntöjen luominen, projektit, positiivinen palautejärjestelmä, sekä avoin vuorovaikutus ja luottamus opettajan ja oppilaiden välillä. (Marttinen & Peura, 2010.)

6.3 Uusi perusopetuslaki ja opetusryhmien koko

Uusi perusopetuslaki astui voimaan 1.1.2011. Lain mukaan tavoitteena on vahvistaa oppilaalle suunnitelmallisesti annettavaa varhaista ja ennalta ehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea. Tuki on kolmiportainen ja se jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tukia edeltävät mm. pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys ja lopuksi erityisen tuen päätös. Päätös erityisestä tuesta on määräaikaikainen. Kuntakohtaiset opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2011. Rakokiven koulussakin on otettu jo käyttöön uudet tukilomakkeet oppilaan tukiprosessien arvioinnissa,

Kuten koulun historia-osiossa kerrottiin, Rakokiven koulussa oli sen alkaessa suuret opetusryhmät. Oppilaita saattoi olla luokassa jopa 33. Tämänkokoiset opetusryhmät saattavat edelleen olla arkea joissakin yleisopetuksen luokissa. Tällä hetkellä suurin koulumme luokista on 21 oppilaan luokka. Tällaisia luokkia on muutamia.

Nastolan kunnan sivistystoimenjohtaja Jaana Suvisilta mainitsi ryhmäkokojen pienentämisen olevan yksi kunnan hankkeista lukuvuonna 2011.

Opettajien ammattijärjestö OAJ vaatii, että erityistä tukea saava oppilas pienentää ryhmäkokoja kahdella oppilaalla. Myös eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden tulisi Oaj:n mukaan pienentää opetusryhmän kokoa. Jos yleisopetuksen ryhmässä on viisi erityisen tuen tarpeessa olevaa oppilasta, tulisi ryhmä katsoa erityisen tuen ryhmäksi. Tällöin ryhmän enimmäiskoko saisi olla kymmenen oppilasta ja sitä tulisi opettaa vain erityisluokanopettaja. (Luokkakoot 2008.)

Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2010 erityisopetusta uudistavan lain, jonka muutoksia käsitellään eduskunnassa. Uusi erityisopetuslaki velvoittaa seuraamaan oppilaiden kehitystä entistä tarkemmin ja laatimaan kirjallisia dokumentteja. Kyseisen esityksen mukaan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman muutokset tulee toteuttaa viimeistään elokuusta 2011 lähtien. (Opettaja 36/2010, 30.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivuilla kerrotaan, että suurimmat opetusryhmät ovat 3-6 luokilla. Opetusryhmien koon pienentäminen oli osa vuoden 2009 vaalikauden mittaista Pop-hanketta (perusopetus paremmaksi - hanke). Ryhmäkoko on yksi koulutuksen laatuun vaikuttava seikka, kerrotaan OPM:n sivuilla. Opetusministeriö selvitti opetusryhmien kokoa vuonna 2008 yhdessä tilastokeskuksen kanssa. OPM:n sivuilla olleen taulukon mukaan, suurin opetusryhmä tutkimuksessa oli ollut 36 oppilasta. (Luokkakoot 2008.)

7 UUDEN KOULUN ALKUMETRIT

7.1 Aloituskokous

Maanantaina 15.8. kaikki Nastolan kunnan opettajat oli kutsuttu Kukkasen koululle lukuvuoden yhteiseen aloitukseen. Sivistystoimenjohtaja Jaana Suvisilta avasi tilaisuuden ja kertoi kunnan tämänhetkisestä oppilasmäärästä ja muutoksista kouluverkkossa. Hän kertoi myös Rakokiven kouluun liittyvistä muutoksista. Paljon keskustelua sai aikaan yhteisen Wilma-tietokoneohjelman käyttöönotto myös alakouluilla. Wilmaan kirjataan jatkossa oppilaiden poissaolot ja koenumerot, sekä muita tärkeitä asioita ja viestejä vanhemmille.

Kunnan sivistystoimenjohtaja Jaana Suvisilta kertoi aamun aikana kunnassa käynnissä olevista hankkeista. Näitä ovat mm. koulun kerhotoiminnan kehittämishanke, tehostetun ja erityisen tuen kehittämishanke, sekä ryhmäkokojen pienentäminen.

Sivistystoimenjohtaja kertoi, että syksyllä 2011 kunnassa on 11 peruskoulua, joissa opiskelee yhteensä n.1600 oppilasta. Opettajia kouluissa on n.150.

Erityisopetukseen opettuja ja siirrettyjä on noin 12 % koko perusopetuksen oppilasmäärästä. Laaja-alaiset erityisopettajan antavat lisäksi erityistä tukea säännöllisesti noin 500 oppilaalle.

Haasteina perusopetuksessa ovat Suvisillan mukaan mm. resurssien tehokas kohdentuminen, perusopetuslain muutokset ja opetussuunnitelman uudistaminen.

7.2 Hetki ennen uuden koulun alkamista

Kukkasessa pidetyn yhteisen osuuden jälkeen jatkoimme kokousta Rakokiven koululla oman talon asioista. Aloitimme tilaisuuden esittäytymällä. Jokainen kertoi myös lyhyesti työhistoriastaan. Rehtori jakoi tiedotteet, jossa selviteltiin jokaisen luokan oppilasmäärät ja luokissa toimivat aikuiset. Kouluun oli tullut kesän aikana monia uusia opettajia ja avustajia. Koululle oli myös valittu uusi apulaisrehtori. Hän toimii avustajien lähimpänä esimiehenä ja kunnan erityisopetuksen koordinaattorina.

Kävimme läpi koulun aloittamiseen liittyviä tärkeitä tehtäviä. Yhtenä näistä keskustelua herättivät välituntivalvonnat. Nyt olisi yksi uusi piha valvottavana. Sovittiin alustavasti, että me uuden E-talon opettajat hoidamme välituntivalvontamme opistotalon läheisyydessä. Uudessa Rakokiven koulussa toimii 12 yleisopetusryhmää ja 7 erityisopetuksen pienryhmää. Opettajia on 23 ja avustajia alkuvaiheessa 15.

Kokouksen aikana sovimme erilaisista vastuutehtävistä lukuvuoden aikana. Tällaisia ovat mm. joul- ja kevätjuhlien järjestäminen, atk- ja av-vastaavat opettajat ja musiikkiesitysten hoitajan tehtävät. Päätimme alustavasti myös joul- ja kevätjuhlien aikatauluista. Minut valittiin uuden Rakokiven koulun vararehtoriksi. Lupasin myös koota koulun perehdytyskansion valmiiksi. Tämä onkin tärkeää uusien opettajien sopeutumisen kannalta.

Jakauduimme kokouksen aikana solutiimeihin ja mietimme omiin soluihimme liittyviä käytänteitä. Jokainen solu valitsi myös vastaavan opettajan, joka on mukana koulun johtotiimissä solunsa edustajana.

7.3 Integrointi ja inklusio uudessa koulussa

Integrointia erityis- ja yleispuolen oppilaiden välillä on toteutettu Rakokiven koulussa jo useiden vuosien aikana. Tämä on käytännössä toteutunut niin, että pienryhmien oppilaat ovat osallistuneet mahdollisuuksien mukaan käsityö- ja liikuntaryhmiin, joissa on myös yleispuolen oppilaita. Välillä ryhmistä on tullut melko suuria. Tällöin integraatio ei ole ollut kovin toimivaa. Kaikilla pienryhmien oppilailla on omat HOJKS-suunnitelmansa. Hojks-suunnitelmalla tarkoitetaan henkilökohtaista opetuksen järjestämisen suunnitelmaa.

Uuden koulun suunnittelussa integrointi otetaan paremmin huomioon ja sitä pyritään tekemään yhteistyössä opettajien kanssa. Ryhmissä on myös mukana useampia aikuisia. Jos joku oppilas ei pysty toimimaan ryhmässä, hän voi lähteä toisen aikuisen kanssa pois ryhmästä. Ryhmät voidaan myös jakaa pienempiin osiin.

Inklusiossa on uusimman kehityslinjan mukaan kyse yleisopetuksen ja erityisopetuksen sulauttamisesta toisiinsa yhdeksi yhtenäiseksi kouluksi. Inklusiajattelun mukaan kaikki oppilaat käyvät koulua yhdessä. Yhteinen opetus on järjestetty oppilaiden yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Jokainen oppilas ja henkilökunnan jäsen tuntee itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi työyhteisössä. (Erityinen 2011.)

Rakokiven koulussa inklusiota ja integrointia otetaan ainakin alkuvaiheessa varovaisesti käyttöön. Liikuntaryhmissä kaksi pienryhmää saattaa olla yhdistyneenä yhdeksi vähän isommiksi ryhmiksi. Tuntien aikana paikalla on useampia aikuisia. Opettajat keskustelevat keskenään, voiko yleispuolen ryhmiin integroida muutamia oppilaita. Näin on tehty mm. käsityön tunneilla. Jos erityisoppilaat eivät selviydy yleispuolen ryhmien tunneilla tukitoimista huolimatta, he palaavat oman opettajan ryhmiin.

7.4 Tunnelmia uuden koulun alkaessa

Elokuussa koulujen alkaessa ensimmäisenä koulun pihalle tullessa huomio kiinnittyi muutamaankaivinkoneeseen, jotka työskentelivät koulun piha-alueella uuden käyttöönotetun koulurakennuksen edessä. Pihalta oli purettu vanhat pyöräkatot ja kaadettu puita. Paikalle oli laitettu liukumäki ja keinut, joissa ei vielä ollut keinulautoja. E-rakennuksen piha-alueen eteen oli laitettu lippusiimat, joiden sisällä kaivurit työskentelivät. Oppilaita ei saisi päästää tuolle alueelle. Vanhoille piha-alueille ei ollut tapahtunut kesän aikana mitään.

Toisena koulupäivänä riemu oli rajaton, kun lippusiimat otettiin pois ja oppilaat pääsivät kokeilemaan liukumäkeä ja keinoja. Opettajien ja muun henkilökunnan suurimpana huolenaiheena ensimmäisinä kouluviikkoina oli välituntivalvontojen sujuminen viidellä eri piha-alueella. Uudet opettajat pitäisi myös perehdyttää mahdollisimman nopeasti koulun käytäntöihin. Myös ruokailujen sujuminen ja E-rakennuksesta siirtyvien oppilaiden siirtymiset pääkoululle piti saada toimiviksi.

Muutamana ensimmäisenä päivänä oppilaita ja opettajia poukkoili kiireisinä sinne tänne kahden rakennuksen välillä. Toisella kouluviikolla tilanne ei ollut enää niin kaoottinen. Nyt kaikki jo tuntuivat tietävän, mihin piti milloinkin mennä.

8 PROJEKTIN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

8.1 Oppilaskyselyn tuloksia elokuulta 2011

Elokuun loppupuolella kävin kyselemässä uudelleen nykyisiltä kuudesluokkalaisilta kommentteja koulussa tapahtuneista muutoksista. Koulun alkamisesta oli aikaa pari viikkoa. Samat oppilaat vastasivat viime keväänä viidesluokkalaisina ensimmäiseen kyselyyn. Kaikki kuutoset siirtyivät tänä syksynä uuteen koulurakennukseen, joten muutokset ovat koskeneet erityisesti heitä.

Kysyin oppilailta kolmea asiaa:

1. Mitä positiivisia muutoksia mielestäsi on tapahtunut koulussa syksyn aikana?
2. Mitä negatiivisia muutoksia on tapahtunut? (Tähän ei ollut pakko vastata ollenkaan, jos muutokset olleet vain positiivisia).
3. Mitä muutoksia vielä haluaisit uuteen Rakokiven kouluun?

Kyselyn tuloksia elokuulta 2011:

Kyselyyn vastasi kahdelta luokalta yhteensä 35 oppilasta.

Yhdentoista oppilaan mielestä uudessa rakennuksessa on rauhallisempaa ja vähemmän ruuhkia käytävillä, kuin isossa pääkoulurakennuksessa. Neljän oppilaan mielestä koulun piha on nyt parempi, kuin keväällä. Kaksi oppilasta mainitsi positiivisena asiana sen, että on saanut uusia kavereita toisista koulusta muuttaneista oppilaista.

Negatiivisena asiana entiseen verrattuuna 14 oppilasta mainitsi siirtymiset ruokailuihin ja joillekin tunneille kahden rakennuksen välillä.

Oppilaat haluaisivat kyselyn mukaan vielä lisää tekemistä koulun pihalle. Kahdeksan vastaajaa haluaisi lisää telineitä, keinoja yms. Viisi oppilasta kaipaasi myös juoma-automaattia uuteen koulurakennukseen. Kahden vastanneen luokan välillä ei ollut juuri eroja. Suuremmassa luokkatilassa olevista oppilaista viisi mainitsi hyvänä asiana luokkansa koon. Pienemmässä luokassa työskentelevän luokan oppilaista yksi oli maininnut negatiivisena asiana pienemmän luokkatilan ja yksi huonomman sisäilman luokassa.

8.2 Vierailu Kiveriön koulussa

Vuosina 2004 - 2007 työskentelin Lahdessa Kiveriön koulussa erityisluokanopettajana. Samassa pihapiirissä toimi kaksi eri koulua. Toinen oli tuolloin vielä nimeltään Lounaanpuiston koulu ja toinen Kiveriön koulu. Työskentelin Lounaanpuiston koulussa, joka oli kehitysvammaisille tarkoitettu koulu harjaantumisloukkineen. Koulut yhdistyivät syksyllä 2007. Olin mukana yhdistymisprosessissa, mutta en nähnyt sitä, mitä varsinaisen yhdistymisen jälkeen tapahtui.

Vierailin Kiveriön koulussa toukokuun alussa 2011. Tarkoitukseni oli haastatella rehtoria ja kysellä, miten koulujen yhdistyminen aikanaan heillä sujui ja mitä koululle kuuluu tänään?

Kun tulin koulun pihalle, muutama oppilas huuteli minulle tervehdyksiä. Yksi avustaja juoksi halaamaan ja juttelemaan. Tunsin olevani toivottu vieras. En löytänyt rehtoria opettajanhuoneesta ja luulinkin hänen unohtaneen tapaamisemme. Lopulta löysin hänet erityisluokkien siivestä. Hän oli pitämässä kokousta erityisopettajien kanssa. Taas minua halattiin ja kyseltiin kuulumisia. Tunnelma koululla oli lämmin ja välitön. Monet kyselivät, olenko tulossa takaisin Kiveriöön? -Eihän sitä koskaan tiedä, vastasin.

Haastateltuani rehtoria, hän pyysi minua kanssaan syömään koulun ruokalaan. Ruokalassa minua tervehdittiin monesta pöydästä. Ajattelin ensin, että nämä kehitysvammaiset lapset ovat niin tuttavallisia ja ystävällisiä, että moikkailevat vieraitakin. Pian sain huomata, että moikkaajat olivatkin oikeasti tuttujani.

He olivat oppilaita, jotka lähdettyäni koulusta neljä vuotta aiemmin, olivat olleet alemmilla luokilla. Vika oli siis minussa. Lapset olivat vuosien aikana muuttuneet ja kasvaneet. He tunsivat ja muistivat minut, mutta minä en muistanut heitä. Lähdin koulusta iloisella mielellä. Lupasin tulla pian uudelle vierailulle ajan kanssa.

8.3 Tavoitteiden saavuttaminen

Olin asettanut opinnäytetyölleni tavoitteeksi saada oppilaiden äänen kuuluviin muutosprosessissa. Toisena tavoitteena oli myös kuulla kaikkien kolmen koulun henkilökuntaa SWOT-analyysin avulla. Analyysin tarkoitus oli kartoittaa työyhteisöjen heikkouksia, vahvuuksia, mahdollisuuksia ja uhkia uutta koulua ajatellen. Tällä keinolla pyrin löytämään yhdistymisprosessin kriittiset kohdat.

Oppilaiden tutkimuksessa mainitsevat asiat on otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan mm. koulun uutta pihaa suunnitellessa. Oppilaat toivoivat lisää leikki-mahdollisuuksia pihalle. Syksyn aikana pihalle on jo saatu liukumäki ja keinut. Myös uusi monitoimiteline on viimeistä silausta vaille valmis. Uusi koripallokenttä odottaa vielä valmistumistaan, mutta syksyn aikana sekin saadaan kuntoon. Tämä tavoite on siis mielestäni toteutunut. Jos minä en olisi kysellyt oppilaiden toiveita uuteen koulun pihaan, ei niitä varmasti olisi otettu suunnittelussa huomioon.

Toinen tavoitteeni kolmen koulun henkilökunnan mielipiteiden selvittämisestä SWOT-analyysin avulla on myös toiminut hyvin. Analyysillä saadut tulokset on mahdollisuuksien mukaan huomioitu uuden koulun käytänteiden suunnittelussa. Tästä hyvänä esimerkkinä oli toive siitä, että koko henkilökunta aloittaisi viikon yhteisesti. Tämä toteutettiin niin, että kaikki oppilaat tulevat maanantaisin kouluun klo. 9. Henkilökunta kokoontuu klo. 8.30, jolloin käydään lyhyesti läpi tulevan viikon ajankohtaisia asioita. Mielestäni asettamani tavoitteeni toteutui.

Jos olisin kysellyt kaikkien mielipiteitä henkilökohtaisesti omilla lomakkeilla, tulokset olisivat ehkä olleet vielä paremmat. Toisaalta työyhteisökohtainen analyysi toi esiin yhteisiä toiveita, mahdollisuuksia, heikkouksia ja uhkia.

8.4 Loppureflektointia

Kun koulut alkoivat elokuun 16. ja näin tyhjän koulun pihan, olin kauhistunut. Kesän aikan pihat eivät olleet vielä valmistuneet. Tämä oli ollut opettajakunnan toive ja ehto uusien oppilaiden saapumiselle Rakokiven kouluun jo elokuussa 2011.

Pian huomasin, että pihan rakennustyöt alkoivat, kun puut oli kaadettu ja vanhat pyöräkatokset purettu alta pois. Ensimmäisenä koulupäivänä mitään uusia välineitä ei ollut vielä käytössä. Tämä harmitti varmasti lisäksi myös oppilaita. Onneksi toisena koulupäivänä saatiin jo uusi liukumäki käyttöön ja kolmantena päivänä jo keinuttiinkin uudessa keinussa.

Projektissa on ollut lisäksi mukana monta toimijaa. Aikataulut ovat välillä muuttuneet ja varmuus uusien oppilaiden muuttamisesta Rakokiveen jo elokuussa varmistui vasta toukokuussa.

Oma toimimiseni projektissa muuttui loppusyksyllä 2010, kun mieheni joutui leikkaukseen ja sitä seuranneeseen pitkään kuntoutukseen. Puolen vuoden yksinhuoltajuus ja arjen pyörittäminen kolmen lapsen kanssa verotti voimia. Tämän takia en ollut projektissa mukana niin aktiivisena toimijana, kuin olin aluksi suunnitellut.

Onneksi projektissa oli mukana muitakin toimijoita. Suurimmat kiitokset projektin läpiviennistä ansaitsee suunnittelua pääosin koordinoanut erityisopettaja Nina Rauhala. Myös Rakokiven koulun rehtori Ari Misukka ansaitsee suuret kiitokset joustavuudesta ja siitä, että hän vielä kaiken muutoksen keskellä jaksoi ohjata ja tukea lopputyöni etenemistä ja kysellä jaksamistani.

8.5 Eettisyys ja jatkotutkimus

Olen ottanut opinnäytetyössäni huomioon eettisyyden jokaisessa vaiheessa. Kyse-lytutkimuksessa oppilaat vastasivat nimettöminä, eivätkä he henkilöityneet vas-tauksissaan. Oppilaskyselyn arviointi oli puolistrukturoitu, kaikilla vastaajilla käy-tettiin samoja kysymyksiä.

Lähdekriittisyyden otin huomioon käyttäen luotettavia ja eettisiä tiedonhankinta-menetelmiä.

Opinnäytetyöni aihe on mielestäni onnistunut, koska se on lähtöisin työelämän tarpeista. Tarpeena oli nähdä oppilaiden ja kolmen työyhteisön näkökulma uuden, yhteisen koulun aikaansaamiseksi.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia Rakokiven koulun kehittymistä muutaman vuoden kuluttua. Tällöin olisi hyvä haastatella tänä syksynä kouluun muuttaneita toisten koulujen oppilaita. Miten he ovat kokeneet suureen kouluun muuttamisen? Haluaisivatko he palata takaisin pieneen yksikköön vai jatkaa uu-nessa, yhteisessä Rakokiven koulussa? Mielenkiintoista olisi myös selvittää, onko integraatio saatu toimivaksi ja tekevätkö yleis- ja erityisluokat yhteistyötä keske-nään?

LÄHTEET

Dynan, B. 2008. How to help your child learn. London: Quadrille Publishing Limited.

Erityinen 2011. www.edu.fi/erityinen tuki/yhteinen koulu kaikille

ESS, 2011 Etelä-Suomen Sanomat no:212/2011, 217/2011.

Huusko, J., Pietarinen, J., Pyhältö, K. & Soini, T. Yhtenäisyyttä rakentava peruskoulu 2007. Yhtenäisen perusopetuksen ehdot ja mahdollisuudet. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turku: Painosanoma Oy.

Hämäläinen, K., Lindström, A. & Puhakka, J. 2005. Yhtenäisen peruskoulun menestystarina. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Karjalainen S., & Käyrä S. 2007. Koulupiha liikunnan mahdollistajana. Oulun Yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.

Kudel M.,2011. Koulusosionomi- tulevaisuuden ammattilainen. Opinnäytetyö, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk201101311879>

Launonen, L. & Pulkkinen L,(toim.). Koulu kasvuyhteisönä 2004. Kohti uutta toimintakulttuuria. Juva:PS-Kustannus.

Luokkakoot 2008. www.minedu.fi/OPM/tiedotteet/2008/10/luokkakoot

Marttinen, S. & Peura, V. 2010. Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen osana luokan toimintakulttuuria. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutus. Pro gradu-tutkielma.

Meisalo, V., Sutinen, E. & Tarhio, J, 2000. Modernit oppimisympäristöt. Tietotekniikan käyttö opetuksen ja oppimisen tukena. Juva: Tietosanoma Oy, WS Bookwell Oy.

Myllylä S. & Rantala T. 2009. Kohti ilon koulua- lasten näkökulmia viihtyisään kouluympäristöön. Opinnäytetyö, Tampereen Ammatillinen opettajakorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk201003062800>

Nuikkinen, K. Terveellinen ja turvallinen koulurakennus 2005. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Opetushallitus ja Suomen kouluhistoriallinen seura 2001. Koko kansan koulu - 80 vuotta oppivelvollisuutta. Suomen kouluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Koti ja koulu, kasvatuksen perusta 2003. Suomen kouluhistoriallisen seuran vuosikirja 2003. Saarijärvi: Gummerus.

Opettaja-lehdet 34/2010, 36/2010, 49/2010

Packard, N. & Race, P. 2003 (toim.) Kääntäjä: Leena Oittila. Käytännön vinkkejä opetustyöhön. Hamina: Yrityssanoma Oy.

Piispanen, M. 2008 Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitusten kohtaaminen peruskoulussa. Vaajakoski: Gummerus.

Rautiainen, A. 2005 (toim.) Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Helsinki: Yliopistopaino.

Saloviita, T. 2009 (toim.) Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Opetus 2000. PS-Kustannus.

Talib, M, (toim.) 2006. Diversity- a challenge for educators. Turku: Painosalama Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITE 1

KOHTI UUTTA RAKOKIVEN KOULUA

Rakokiven koulun oppilaskysely 2011. Kysely on kohdistettu 3. ja 5. luokkalaisille.

LAITA RASTI RUUTUUN:

Vastaja on ☐ tyttö ☐ poika/ ☐ 3.luokalla ☐ 4.luokalla

RAKOKIVEN KOULU TULEVAISUUDESSA

Rakokiven kouluun muuttaa syksyllä 2011 uusia luokkia kunnan muista kouluista ja koulu ottaa käyttöön lisärakennuksen vieressä olevasta kansalaisopiston talosta. Sitä varten kerätään oppilaiden ideoita ja ajatuksia uudesta, tulevaisuuden Rakokiven koulusta.

Ohjeita vastaajille:

Kysymyksiin vastataan nimettömänä. Voit jatkaa vastauksiasi paperin kääntöpuolelle. Muista lisätä vastauksen numero.

Kysymykset:

1. Mikä on parasta nykyisessä Rakokiven koulussa?
2. Mitä haluaisit parantaa nykyisessä koulussa?
3. Onko nykyisessä koulurakennuksessa jotain, jota mielestäsi pitäisi korjata?
4. Mitä kouluun pitäisi saada a) lisää tai b) pois, jotta siitä tulisi parempi koulu?
5. Valitse oppimisen kannalta **neljä tärkeintä asiaa**, jotka pitäisi olla tulevaisuuden luokahuoneessa: (merkitse rasti ruutuun)

liitutaulu	☐ oma pulpetti/työpiste	oppikirja	☐
tietokone	☐ piirtoheitin	tietokirjallisuutta	☐
diaprojektori	☐ seinäkartat, julisteet	vihkot/työkirjat	☐
tv/video/dvd-soitin	☐ jokin muu, mikä? _____		

6. Miten koulun sisätiloista voitaisiin tehdä viihtyisiä/kivoja?
7. Millainen on hyvä koulun piha? Uudistusehdotuksia nykyiseen pihaan.
8. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat siihen, että kouluun on kiva tulla?
9. Onko sinulla koulussa kavereita?

Palauta kysely omalle opettajallesi, **KIITOS VASTAUKSISTASI!**

LIITE 2

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS RAKOKIVEN KOULUN 3. JA 5. LUOKKALAISTEN OPPILAIDEN VANHEMMILLE**KOHTI UUTTA RAKOKIVEN KOULUA- OPPILASKYSELY**

Työskentelen Rakokiven koulussa erityisluokanopettajana. Opiskelen työn ohessa sosiaaliajaa ja teen lopputyötäni Rakokiven koulussa ensi syksynä tapahtuvasta muutosprosessista, josta olette saaneet kotiin tiedotteen helmikuussa.

Työtäni varten haluaisin haastatella Rakokiven koulun 3. ja 5. luokkalaisia oppilaita.

Oppilaat vastaavat ja palauttavat kyselyt nimettöminä, joten he eivät henkilöidy vastauksissaan. Oppilaat vastaavat kyselyyn maaliskuussa koulupäivän aikana.

Ilmoittaisitteko _____ mennessä, saako lapsenne vastata kysymyksiin ja olla mukana kehittämässä tulevaisuuden Rakokiven koulua.

Kyselyssä kysytään esim. Mitä haluaisit parantaa nykyisessä koulussa?

Minuun voi ottaa yhteyttä, jos haluatte lisätietoa tutkimuksesta.
Ystävällisin terveisin

Tiina Kannisto
erityisluokanopettaja, Rakokiven koulu

Palauttakaa alla oleva tutkimuslupa-osio lapsenne omalle opettajalle, kiitos yhteistyöstänne!

TUTKIMUSLUPA RAKOKIVEN KOULUN 3. ja 5. LUOKKALAISILLE
TOTEUTETTAVALLE **Kohti uutta Rakokiven koulua-** oppilaskyselylle.

Lapsemme _____, _____ luokka
oppilaan nimi

☐ saa luvan osallistua **kohti uutta Rakokiven kou-
lua-**oppilaskyselyyn.

☐ Ei osallistu oppilaskyselyyn.

---

huoltajan allekirjoitus

LIITE 3/1

YHDISTYNEEN KOULUN REHTORIN HAASTATTELU

1. Milloin koulunne yhdistyivät?

Syksyllä 2007

2. Kuinka paljon koulussanne on nyt oppilaita?

Oppilaita on n. 300. Luokkia on 8. Erityisoppilaita on n. 60.

3. Entä opettajia ja avustajia?

Yleispuolella on 9 opettajaa ja laaja-alainen erityisopettaja. Erityispuolella on 8 opettajaa. Koulunkäyntiavustajia on yhteensä 21. Heistä 6 työskentelee yleispuolella. Monet avustajista työskentelevät molemmilla puolilla.

4. Kuinka paljon aikaisemmin ennen yhdistymistä asiasta kerrottiin henkilökunnalle?

Noin vuotta aiemmin.

5. Millaiset olivat ensimmäisen syksyn tunnelmat yhdistymisen jälkeen?

Ei ollut mitään isoja kriisejä. Pelkoja ja ennakkoluuloja kyllä oli. Erityispuolella oli odottavat tunnelmat.

6. Millaisia tutustumiskeinoja kahden koulun henkilökunnan välillä käytettiin?

Oli yhteisiä koulutuksia. Käytiin yhdessä mm. keilaamassa ja syömässä. Koululle tuli vieraaksi erään yhdistyneen koulun rehtori. Tehtiin myös yhdessä retki yhdistyneeseen kouluun.

7. Mikä näistä koettiin parhaana?

Käynnit yhdistyneissä koulussa olivat hyviä.

8. Montako kertaa henkilökunnat tapasivat toisensa ennen yhdistymistä?

Ehkä n.5-6 kertaa. Rehtori ja vararehtori pitivät viikoittain palavereja.

9. Oliko tutustumistapaamisia mielestäsi tarpeeksi?

Mielestäni niitä oli sopivasti.

10. Mikä on ollut vaikeinta yhdistymisessä?

Ennakkoluulot, jotka onneksi ovat jo karisseet.

7 Miten usein henkilökunta nykyään kokoontuu, muuten kuin kokouksissa?

Olemme muodostaneet tiimit, jotka kokoontuvat tarpeen mukaan. Tiimeillä on omat tehtävänsä. Tiimien vetäjät kuuluvat kehitysryhmään. Jokaisella tiimillä on vastuu jostakin tapahtumasta. Osalla henkilökunnasta on kokous joka keskiviikko.

12. Oletteko sopineet yhteisiä välitunteja, jolloin esim. kaikki opet tulevat yhteiseen opehuoneeseen?

Aamulla klo.10.välitunnilla kaikki pyrkivät tulemaan yhteiseen opehuoneeseen. Tällöin käsitellään viikon akuutit asiat. Erityispuolella on perjantaisin lisäksi oma välituntipalaveri.

13. Muuta mahdollista yhdistymiseen liittyvää, joka on jäänyt positiivisena/negatiivisena mieleen.

Olen huomannut yhdistymisen jälkeen, että johtamiskulttuurissani on tapahtunut muutoksia. Nykyään en tiedä enää ihan kaikkea, mitä koulussa tapahtuu. Onneksi kuulen niistä sitten kokouksissa. Tuntuu myös, että kiire on vähän lisääntynyt. Yhdistymiseen liittyen tuntuu, että välillä otetaan askelia eteen ja välillä vähän taaksepäin.

OPPILASKYSELYN KOOSTE KEVÄT/2011:**1. Mikä on parasta nykyisessä Rakokiven koulussa?**

Kolmasluokkalaisista seitsemän mielestä parasta on liikunta ja seitsemän muun mielestä parasta ovat välitunnit. Kolmanneksi eniten mainintoja saivat kaverit.

Vertaillen tuloksia 5.luokkalaisten vastauksiin, huomasin että heidän vastauksensa jakautuivat useampiin vaihtoehtoihin, kuin 3.luokkalaisten vastaukset. Viitosten kärjessä mainittiin koripalloteline ja liikuntasali neljällä äänellä. Seuraavaksi tulivat kolmella äänellä käsityötunnit, välitunnit ja kivat opettajat.

2. Mitä haluaisit parantaa nykyisessä koulussa?

Kolmasluokkalaiset haluaisivat pihalle lisää leikkivälineitä (10 mainintaa) ja pidemmät välitunnit (8 mainintaa). Kolmanneksi eniten mainintoja sai toivomus suuremmista liikuntatuntimääristä.

Viidesluokkalaisista enemmistö toivoi myös lisää leikkivälineitä pihalle. Seuraavaksi eniten parannusehdotuksia sai koulun ruoka, uudet koripallotelineet ja pihan siisteys/viihtyisyys.

3. Onko nykyisessä koulurakennuksessa jotain, jota mielestäsi pitäisi korjata?

Kolmasluokkalaiset haluaisivat korjauksia pihan leikkivälineisiin, vesiautomaatteihin ja tietokoneisiin. Monet kolmasluokkalaiset jättivät vastaamatta tähän kysymykseen.

Viidesluokkalaisten mielestä korjausta vaatisivat pyöräkatokset, seinät ja vessat.

4. Mitä kouluun pitäisi saada a)lisää tai b)pois, jotta siitä tulisi parempi koulu?

Kolmoset halusivat lisää leikkivälineitä ulos, sekä lisää discoja. Kolmosilta ei tullut juuri ehdotuksia siihen, mitä pitäisi poistaa. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että puolet koulun jalkapallokentästä joutaisi pois. Paperissa ei ollut ehdotusta sille, mitä tilalle laitettaisiin.

Viitokset halusivat lisää kiipeilytelineitä ja keinoja. Yksittäisiä mainintoja saivat myös esim. sohvia, tietokoneita ja jälkiruokia. He haluaisivat pois rikkinäiset leikkivälineet ja tylyt opettajat!

LIITE 4/2

5. Valitse oppimisen kannalta 4 tärkeintä asiaa, jotka pitäisi olla tulevaisuuden luokkahuoneessa?

Oppimisen kannalta neljänä tärkeimpänä asiana kolmasluokkalaiset pitivät liitutaulua, tietokonetta, tv:tä/videota/dvd:tä ja omaa pulpettia. Eniten mainintoja sai tv/video/dvd. Se sai 21 mainintaa.

Viidesluokkalaisten neljä tärkeintä asiaa luokkahuoneessa ovat samat kuin kolmosilla, eli liitutaulu, tietokone, tv/video/dvd ja oma pulpetti. Eniten mainintoja heillä sai oma pulpetti. Sille annettiin 26 mainintaa.

Molemmilla luokilla vähiten ääniä sai tietokirjallisuus.

Jokin muu - kohtaan kolmasluokkalaisista yhdeksän mainitsi sohvan ja yksi keinuolin. Viidesluokkalaisista kuusi mainitsi sohvan, yksi vesiautomaatin ja yksi työrauhan.

8 Miten koulun sisätiloista voitaisiin tehdä viihtyisiä/kivoja?

Kolmosten mukaan viihtyisyyttä lisäisivät remontointi, uudet juoma-automaatit ja julisteet seinillä. Kaikki saivat muutamia ääniä.

Viidesluokkalaisten mielestä viihtyisyyttä lisäisivät sohvut ja penkit (12 mainintaa), värikkyyys ja kuvat seinillä (molemmissa 3 mainintaa).

9 Millainen on hyvä koulun piha? Uudistusehdotuksia nykyiseen pihaan.

Kolmosten uudistusehdotusten kärjessä olivat uudet ulkoleikkivälineet (19 mainintaa). Muita uudistusehdotuksia olivat uusi koripallokenttä, maalit ja kiipeilyseinä.

Viidesluokkalaiset toivoisivat pihalle hekin uusia kiipeilytelineitä ja keinoja (yhteensä 36 mainintaa). Suurin osa toivoi keinoja, joita ei tällä hetkellä isompien puolella ole ollenkaan. Hyvänä ehdotuksena olivat myös vastakkaiset koripallokorit. Tällä hetkellä pihalla on muutama yksittäinen koripalloteline.

10 Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat siihen, että kouluun on kiva tulla?

Kolmosten mielestä kouluun on kiva tulla, kun on kavereita, eikä kiusata. Kaverit saivat 9 mainintaa ja kiusaamattomuus 7 mainintaa.

Myös viidesluokkalaisten mielestä kaverit ovat ykkösvaikuttaja siihen, että kouluun on kiva tulla. Kaverit saivat peräti 18 mainintaa. Kiusaamattomuus, kivat oppiaineet ja kiva piha saivat kaikki 4 mainintaa.

LIITE 4/3

11 Onko sinulla koulussa kavereita?

Kolmasluokkalaisten oli kyselyssä mukana 33. Heistä 31 vastasi, että heillä on kavereita. Yksi vastasi, että kavereita ei ole paljon ja yksi vastasi, ettei kavereita ole.

Viidesluokkalaisten vastaajia oli yhteensä 40. Heistä 30 vastasi, että heillä on kavereita. Kahdeksan mainitsi, että kavereita on paljon. Kaksi oppilasta ilmoitti, että kavereita on, mutta ei montaa.

12 Millainen on mielestäsi hyvä koulupäivä?

Kolmosten mielestä koulupäivä on hyvä silloin, kun ei tule riitaa kavereiden kanssa. Tämä sai 7 mainintaa. Mielestäni hieno maininta oli niillä kahdella oppilaalla, jotka ilmoittivat uusien asioiden oppimisen olevan kriteeri hyvään koulupäivään.

Viitosten mielestä hyvä koulupäivä on sellainen, joka ei ole liian pitkä (10 mainintaa), sellainen jolloin kukaan ei kiusaa (7 mainintaa) ja sellainen, jolloin ei saa paljon läksyjä ja koulussa on hyvää ruokaa (molemmissa 4 mainintaa). Yksi vastaus jäi erityisesti mieleen. Tämän vastaajan mielestä hyviä koulupäiviä ei ole.

LIITE 5

Rakokiven koulun piha ennen uudistuksia 9/2010.

kuvat Mikko Kähkönen

LIITE 6

Rakokiven koulun pihaa uuden käyttöönotetun rakennuksen vierestä elokuussa 2011. Koulujen alkaessa piha oli vielä kovin keskeneräinen. Ensimmäisellä viikolla saatiin käyttöön liukumäki ja keinut. Toisella kouluviikolla odoteltiin uusia pyörätelineitä ja koripallotelineitä.

LIITE 7

OPINNÄYTETYÖN AIKATAULUTUS:

Aiheen valinta, ilmoittautuminen opinnäytetyö-prosessiin	Syyskuu 2010
Ensimmäinen tapaaminen ohjaajan kanssa	Syyskuu 2010
Kirjallisuuteen tutustumista, suunnittelua ja työstämistä	Loka-joulukuu 2010
Suunnitteluseminaari	Tammikuu 2011
Tapaaminen ohjaajan kanssa, työn muokkausta	Maaliskuu 2011
Oppilaiden haastattelut ja Swot – analyysi opettajille	Huhtikuu 2011
Vierailu yhdistyneessä koulussa	Toukokuu 2011
Ohjaajan tapaaminen, työn muokkausta	Toukokuu 2011
Haastattelujen purkua, puhtaaksikirjoitusta	Kesä 2011
Tapaaminen ohjaajan kanssa	Elokuu, syyskuu 2011
Oppilaskysely muutoksista	Elokuu 2011
Valmiin opinnäytetyön esittely	Syyskuu 2011